Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вiашагiкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ◆ ШИНАРА, 11 ЯНВАРЬ, 1983 ШУ. ◆ № 5 (6727). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК ПОЛИТБЮРО, СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача пачхахьалкхений Политически консультативни комитета совещание итогашка а хьежа (Прага, 1983 ш. 4—5 январь), дерригаш а диза а къовбаллу КПСС ЦК Генеральни секретарь Ю. В. Андропов керте лаьттача советски делегаце чаккхдьха гIулакхаш.

Дуней халкъашта юкъе боккха лоархIам болаш йола событи а хинна дIаяьттай Политически консультативни комитета пражски совещани. ХьалхагIа дена хьайоагIача традицега хьежжа лакхехьа латтача союзни социалистически пачхахьалкхений кулгалхоша цхьана анализ ьй Европе а дерригача дуней тIа а хIанз латтача хьала, белгалдаьа тIема кхерама духьала, разрядка лоаттаяра кIоаргьяри, дуней халкъашта юкъе цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладар духьа лоаттабеча къовсаме вежарашха долча мехкаша вIаши дага а дувлаш дIахо чакхдоахаргдола гIулакхаш.

Дуней тIара хьал белгалдоал агрессивни империалистически гIоараш, эггара хьалхи США-ра дараш, дуней тIа пхьатарра нийсденна стратегически боарамаш дохаде, дуней событей лелам шоай лоIама мукъагIа хилийтар духьа шоашкахьа тIема совле хула IалашдегIертила цIаккха а дуташ ца хилар бахьан долаш ихохкам дикка чIоагIбаларца. Сихдаь герзаш — ядерни а массовера дараш а — хьадарга керда го боаккхийташ хилаpo дуней гIулакхаш кхы а кхерамегIа хьал тIа оттаде а къастаьча мехкаштен бIарчча хьанийцача ерригача адамашна хьалхашка латта садета экономически социальни проблемаш чIоагIа чоалхане хилийта а тарлу.

Империализма цу милитаристски наькъа духьала отдабу СССР-о, союзни социалистически пачхахьалкхенаша машара, дуней халкъашта юкъерча кхерамзалена, разоруженна гIаберзаба дерригIа чакхбоахаш бола конструктивни никъ. Кердача, 1983 шера летдолаш Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача мехкаша хьайийлар лаьттан тIара политически климат унахцIена хилийтара яьчо масштабни выступлени. Праге гIайийцача Политически декларацие тIа реальни альтернатива хьоттаьй цар ядерни катастрофагахьа дастара духьала.

Къаьстта лоархIам болаш я тIема-политически шиъ группировкашна — Варшавски Договорал НАТО-нез — юкъе дакъа лоацача пачхахьалкхенаша вIаши тIема низ юкъе ца бакийхарен цара юкъе машара гIулакхаш хьаллоаттадарен хьакъехьа договор де аьнна социалистически мехкаша ений керда предложени. ЛоархIаме да, из йоккха машара инициатива эггара хьолха йоагIаш йолча пачхахьалкхенаша цIенхаштта теркаьаьр.

Практически торо хьаелла ду событеш хIана кхераме дегIаахар юхасоцадара, уж унахцIенача хьарсам чу лостаяра вIаши юкъера тешам чIоагIбара, герза, къаьстта а ядерничун, арсеналашта доацa оттадарен уж кIезигьярен дечхараш цаI шоллагIчоа тIеххьа кхоачашдара.

ХIанз США-хи НАТО-га гIоларча цун цхьоагIонхоехи тиша да Европера ракетно-ядерни герз алсамдоахилла юхатохара йолча торонах пайда эцарбийхьогI, континента а венна дерригача дуней а халкъашта тIабесса кхерам кIаьдлур хьогI е кхы а дуккагIа чIоагIлур хьогI яха дешаш.

Ший де йиш йолаш мел дола хIама ду Советски Союзо дуней халкъашта юкъера гIулакхаш кхетамца леладара. Цо дIахо а дерригIа чакхйоахаргьа кхы тайпа социальни система йолча пачхахьалкхенашца машаре дахара ленински политика, социализман машарен моастагIий тийшача балхашта фел йоа а ца еш, мехка кхерамзле IалашIьара даиза даргдоалар а—деш.

ПКК совещание хьахьекхар, социалистически пачхахьалкхенаша массе оагIорахьара цхьана леладеча гIулакхий, юкъара дерхIараш бахьан долаш дуней арене цар цхьана лоаттабеча къоамаш, социализмаш коммунизми хьалъяра, экономике, Iилмен культурен кхоаннта кооперации яра опыт дIа-хьайяра лоархIам хIаназарча хьалашка дакхлуш хилар. Цу дерригача хIамата бIарчча хьанийцача социалистически содружества низаш дебаду, цун берригача доакъошхошта хьалхашка этта кхоллам дара декхараш кхоачашдара новкъостал ду.

КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето белгалдаккхаиза даргдоанаш лоархI векараш долча мехкашцарча дотагIален цхьана гIулакхаш леладарен дешо массала а партеи Советски пачхахьалкхени дуней халкъашта юкъерча политике къаьстта керттера моттиг лаьцан лоацарги хилар.

Дукха бригадаш я «Автоспецоборудование» яхача Грознески опытно - экспериментальни заводе дуккхача хана деза укх кердача шера чотагIа къахьегаш. Царех цаI я коммунист Семенченко Евгений Иванович керте латтача слесарий - сборщикий бригада. Заводе эггара дикагIа лоархIаш йолча цо юкъера лаьрхIача шийн смении нормаш 130 процентал чухьлахьа кхоачашъяц. Овсаро къахьегарал совгIа бригада болхлоша хьаеш йоза продукци дикея тIехдикея мара хилаш. Цудухьа цкъа дIаеlча юха ца ерзаеш, дIайохийт цар продукци.

СУРТА ТIА: слесарий-сборщикий бригадир Е. Семенченко.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ХЬУВКЪАМ ЛАКХБЕРГБА

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова аьнад: «Массано а кхетаду, бакъдар аьлча, мехка Кхачан программа кхоачашъенга — из цхьан шера лаьрхIа гIулакх доацилга. Из ишта да, бакъда, духхьал дIаала деза вай цхьаькха а: Кхачан программа кхоачашъелги тIехьатетта йиш йоацаш хилар. Агропромышленни комплекса болхлоша хIара ди тIехьагIа низаш совдаха деза, уж денаш кхоачашдара дIаухийтац йолча Iалаьмате йоккхийча средствашa пайда тахан а, кхы а дукхагIа — кхоана а дургболаш къахьега деза».

Уж дешаш ларде а дувцаш къахьет тха совхоза кхаш а хьайбаш а леладераша.

ХIара шера юртбоахама продукци алсамйоаккхаш пачхахьалкхенга из дукхагIа йохкаш хьабоагIа уж. Дикка тIехкхоачашъяьй керттера юртбоахама продукташ пачхахьалкхенга йохкара 1982 шера а цхьайттаагIча пятилетка шии шера а планаш.

Иштта, планагIа дохка доагIар 4650 тонн долаш дIадахача шера ялат дехкад 5760 тонн, хIаьта шекара свеклаш — 9033 тонн планагIа йохка йоагIараш 8400 тонн йолаш. Планал совгIа дукха дулаш шурей дехкад хьайбаш леладераша а.

Дукха ба тха совхозе доккхий толамаш доахаш къахьеташ бола механизатораш. Кодзоев Бакъаудина шийн звеное леладаьча 202 гектарах хIаранс тIара 70 центнер фуальялка хьаккхIеш лъхар, планагIа аха эзараш 26 центнер йолаш. Иштта дика хьувкъам кхебаьб цун звеное хиш дехкаш довцача лаьтта! Мерешков Муссе кулгалдеш йолча звеное 52 гектара тIара 1495 тонн шекара свеклаш яьхай е хIара гектара тIара 287 центнер, планагIа яха йоагIараш 200 центнер йолаш. Цар санна иштта толамаш доахаш къахьийгад дIадахача шера нхьча механизатораша а.

Хьувкъам дика болаш лаьттан культураш хьаякхее вIаштIехьдоал хьинар ца кхолеш гIулакхах дог лазаш тха болхлоша къахьегарах, прогрессивни опыт балха юкъе ккувлерих, дерригa балхаш агротехнико дIа ма дехкара чакхдоахаш, къахьегама дисциплина телха ца еши шоай болх чIоагIа бехктонхаме хеташ кхаш леладераш хиларах.

Болхлой дисциплина дика йа хьича цхьаннкха а толам боаккхалургбац. Из иштта хилар къаьгга белгалдаьккхад КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме. Цудухьа оаха тхоашта могар а ду барти цхьоагIоп йолаш берригача болхлоша шоай декхараш толаме кхоачашдара.

ЦхьайттаагIча пятилетка кхоалагIча шера цIенхаштта къахьега деламба тха механизатораш Кхачан программа кхоачашъяра. Укх шера пачхахьалкхенга 4700 тонн ялат, 1550 тонн генараш, 9800 тонн шекара свеклаш йохка езаш ба тха совхоза кхаш леладераш. Уж планаш толаме кхоачашъяра, ерриги культураш дика хьийкъа хилийтара мел эшараш деш ба укх Iан деношка тха механизатораш.

Ерригa дIаяхьа эзараш 15 эзар тонн йолаш хIанале кхашка дIайихьай 10 эзар тонн гаргга органически удобренеш. Минеральни удобренеш а тайса хьаьнадаьд гурахьа дIадийна ялат тIадола 700 гектар лаьтта. Иштта цу удобренешца хьаьндаьд хьажкIаш дIаюургйола 600 гектари шекара свеклаш дIаюургйола 270 гектари.

ХьатIайоагIача бIаьстана дерригa кхашкара балхаш доацачa хане дикея чакхдахара хIанз тIатеIа юртбоахама техника тоаеш доахк тхо. Цу гIуллакхах а дика лоархIалу тха механизатораш, мастерскера болхлой.

Халдиза йоакхо ю овха механизатораш кийчбера. Совхозе болх беш я биъ бетта йола тракторист курсаш. Цига дешаш ба 15 зIамига саг. Цар тхона доккха новкъостал дергда каьнахьа бIаьстан балхаш чакхдахара.

М. ЧУМАКОВ,
Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза керттера агроном.

> **ТIехдика дисциплинеи хIара балха дийнахьа хьадер дуккхагIеи хилийта!**

● Хьайбаш Iангара мишта доах хьожаш

ЦIЕНХАШТТА ТОАБЕ ФЕРМА БОЛХ

МагIалбикерча боахамий доахан кхоабача фермашта юкъе йоккхагIчарех я СоагIапчарча совхоза ферма. Цхьа шу хьалха дикача костромерий фух дола 340-и цIе-арен фух 180-и зIамига дукхьешха дехка доахан а доаладаь эргаьникха я укхазара ферма. «Районе меттел, республике а хьонхазе хургья тха ферма», — йоахар шу хана совхоза кулгалхошей специалисташей.

ДIадахача шера ферма баьча балхо гойт совхоза кулгалхоша лийрхIар кхоачаш ца хиниилга. Ферма коллективо кхоачашдаьдац шура яккхара а из пачхахьалкхенга йохкара а декхараш. Шера планах хIара Iаттагара 1455 килограмм шура яккха лаьрхIа хиннача лаькхар 1300 килограмм мара яц дIадахача шера яккха шура. 328 тонн шура пачхахьалкхенга йохка езаш хиначa бIарччача шера ехкар 241 тонн мара хилац. Юрта бахача нахагара шиа 64 тонн дIалаьрхIача а кхоачашъяьяц ферма пачхахьалкхенга шура йохкара план.

Ферме божа бетташ итт кхалсаг л. Царех шиъ мара лоархIаньяц соакка шоаш леладеча доахангара шура яккхара декхарех. Цу шинех а белггала дикагIа болх баьб Евлоева Либихана. Цо леладеча ткъаьннех хIара Iаттагара 2076 килограмм шура лькккай цо дIадахача шера. ПланагIа лаьрхIа хиннaчул 600 совгIа килограмм дуккагIа хул из.

Делкъайга божа бетта хьабаьхкача божа беттараша къамаьл деш гучадоал Либихана толама къайленаш чоалхане йоацилга. Цар мукIарал ду цхьан дийнахьа а тIера ца йоалаш ше леладеча доахана лаьрххIа Iуналдеш, бехктонхам лакха болаш из хилар.

— Либихана санна дисциплина яц кхьча божа беттарий, — йоах цар из шоашта доагIIашехьа а. — МоллагIа бахьан хилча божа беттараш балха хьа ца боагIаш моттигаш нийслу. ХIаьта из машанна Iатиъ, эггара хьалха дехкача доаханна хIаьта а...

Хана нийсьенна саг я Евлоева Либихан. Ткъаь ялх шу да из божа бетташ йола. Царех ткъаь шера СоагIапчарча шурий - товарни ферме я из. Цу хапчуххь цо бизза караберзабаьб шийна болх. Из дика леладеш къонабарашта новкъостал деши хьайоагIа.

— Къаьстта чIоагIа Iунал эш эггара хьалха дехкача доаханна, — дувц Евлоева Либихана. — ХIаране озмал йоваш карайоаллале шура хьаьларга даха деза уж. Гигиена бокъонаш-м массе а хана йиза кхоачашъе ма еза. Хьалха дехкача доахана геттара лоархIаме да цхьа тIадим юкe ца буташ еррига шура хьаьккхар. Оалаш да «Етт беттача хана тIоpa бизза шура хьа ца йоаккхаш йитача, шоалагIа беттача хана цо кхо тIора кIезигъю шура». Из дицде мегаргдац цIаккха а.

Кхетош да Евлоева Либихан санна тIадийла дехкар кхоачашдара бехктонхам лакха болаш, балха дисциплина чIоагIа йолаш, доаханга хьажара гIулакх лаьрххIа леладеш беррига божа беттараш, кхьбола болхлой хиннабаларе ферма гIулакхаш белггала дикагIа хила йиш йолга.

Из бакъдеш ва ферма заведующи Гандалоев IадалМутIалип а. Дукха ха йоацаш КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума балха итогаш юацаш хиннача ферма болхлой собрание цIенхаштта дийлад оаха къахьегами балха дисциплинеи чIоагIъяра дош, белгалдоаккхцо. Совхозе кердача шера план оттаяь баьчча дIадахача шера баь болхи кердача шера декхараши дувцаш собрани хургья тха. Цига а дувца дерхI оаха балха дисциплина чIоагIъяра дош. Къоастадергда ферма а дукхагIболча болхлоша а дIадахача шерара декхараш кхоачаш ца дара бахьанаш, белгалдоахаргда кердача шерара планаши тIайийна социалистически декхараши толамца кхоачашдара наькъаш.

Кердача шера декхараш кхоачашдара боккха лоархIам болаш да лерттIа Iунал деш доахан Iангара доахилга. Из гIулакх хьалхарча шерашкарчул дикагIа вIаштIехьдаьккхал ферме укх шера. Iай доахан кхабара шортта кхоачам беш гIожа а моша а доакъар Iалашдаьд, ханнахьа доахан латта моттигаш кийчъяьй.

Доахан чуоттадаь латтача хана доахан леладераштa юкъе социалистически яхь деланрен дикагIа болх баьраш морально а материально а белгалбахарен хьалаш вIаштIехьдаьхад. Профсоюза болхлой комитетаца цхьана совхоза дирекце чIоагIьяьй укх шера январь бетта хIара божа беттачо дийнахьа яккха езача шурий план. Итт дийнахьа из план 120 процент а кхы дукхагIа а кхоачашъяьчoа ворхI сом, 110—119 процент кхоачашъяьчoа пхи сом, 105—109 процент кхоачашъяьчoа кхо сом дургдолаш оттадаьд. Цига белгалдаьхад Iаьсий леладераш, доахангa хьожараш белгалбахара хьалаш а. Бетта баьча балхах социалистически яхье котало яьккхача божа беттачун сийна совхоза коа ЦIе байракх урагIйохийт.

Уж хьалаш хьайбаш лелай дерий кхоачашде йиш йолга гойташ ба ферма дIадахача шера декабрь бетта тIеххьара декаде баь болх. Иттанех нийс божа беттачо тIеххкхоачашдаьд шоаш леладеча доахангара шура яккхара декхараш. Берригача декабрь бетта баьча балха котьальнийй Евлоева Либихан.

ЛоархIаме да цхьаькхе а. Дийнахьа кхозза детт фермера доахан. Цунга хьежжа оттаяьй уж кхабара распорядок а. Цо новкъостал ду хьалха а шоллагIа а лаьхкача доахана маша лакхбара. ДукхагIдола доахан лакъа доладеннадале а ферме хIара кхоабача Iаттагара дийнахьа йоаккха шура 3,8 килограммаз хул кердача шера хьалхарча деношка. Из дукха дуккагIа я соахка цу хана йоаккхаш хиннaчул.

Овдеи унахцIенен да соахкаре Iаьсий а. ХIанз шу кхачаиза доллашехьа доккхий доахан санна хIана дац яьна да царех цхьадараш. Фермера дерригa доахан а да укх Iай лизан кхоачам болаш дерстай.

ЦIенхаштта кхоачам боацаш да ферме цхьа хIама. Болх беш яц доакъарий цех. Из бахьан долаш шоаш долча бесса кийч ца деш дIател доахана доакъар, кхьметтел ча а тIехьа.

— БархI шу хьалха хьаьттьаь я тха доакъарий цех, — дувц ферма заведующе. — Цхьабакъда цхьанна шера а болх беш хиннaц. Укх шера а болх ца беш латташ я из. Цхьанкха пайда ца луш латт дуккха чах дIабахийта хьалдаь гIирсаш. Дуккхаза дийхад оаха совхоза кулгалхошкара доакъарий цех тоаелга. Цох хIама хулаш дац, Iай доахан кхоабача тхона чIоагIа эшаш из йолга ховшехьа а.

Шийла дар зIамига Iаьсий латта кхий а. «Электричества болх ца бар бахьан долаш да из, мотор баьгаб, из хувцаш бе электрикаш» яхаш бехказа буьл ферма кулгалхой. ХIаьта зIамигача Iаьсашта кхераме да цхьан дийнахьа а тIех шелделча.

Уж кхоачамбоацараш сихагIа дIадаха, къахьегама а балха а дисциплина чIоагIъе, хьалхарча деношке дена кердача шера декхараш толамца кхоачашдара эша хьалаш вIаштIехьдаха декхар да ферма а совхоза а кулгалхой.

А. ХАРСИЕВ.

ХЬАЛХАРА ТОЛАМ

Къаьстта дика дIадоладьад цхьайттаагIча пятилетка кхоалагIа шу «Грознефть» НГДУ коммунистически къахьегама сийлен цIе леладеча коллективо. Январь бетта хьалхарча декадагIа цо даьккхад 18800 тонн гаргга «Iаьржа доши». Из хул пачхахьалкхен планагIа лаьрхIачул дукхагIа. ТIехкхоачашъеш ба НГДУ шийнадьтаьай кхача техникo-экономически хьокхамий задани а.

Пятилетка а, къаьстта цун кхоалагIча шера задании хилaл хьалха кхоачашъяра тIехьа управлене коллективашта юкъе лаьрчача социалистически яхье массала санна хьалха латт укх шера а Галаев Юнит Юсупович керте латтача промысла коллектив.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Шоашта хьалхашка латта декхараш дайн цIена кхоачашдеш хьайоагIарех я «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене Центральни приборо - ремонтни мастерски коллектив. Цхьанкха бутт дIабахийтац цо пачхахьалкхен план тIехкхоачаш ца еш. Цун керттерадар да мастерске бригадашта юкъе яьржа социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхар. Цу яхье хаддан да хьалха латташ хьайоагIарех я Шевченко Олег Сергеевич керте латтача слесарий бригада коллектив. Цхьаннкха смена дIаяхийтац цо шийн норма 120—125 процентал кIезигагIа кхоачашъяь.

СУРТА ТIА: слесарий бригадир О. Шевченко.

З. БАТЧАЕВА сурт.

БОЛХ КЕРДАЧА ФОРМАГIА БЕ

Чакхдаьннад цхьайттагIча пятилетка хьалхара шиъ шу Нохч-ГIалгIай гIишлош еча управлене шу шерашка къаьстта дика тоабе безаш бар «цIеношду комбинат — автотранспорт — гIишлон площадка» яхаза звеной болх. Цох тийша дар гIишлош хьалъяра программа кхоачашъяр а гIишлон производстве карагIа мел даьннача бизза пайда эцар а.

Цкъа дIайолаь объект боъонца йистеяккхалца цхьан бригадо болх бергболаш йола метод юкъейоалаяьй тха управлене. Хьалхалаттача цу методагIа хьинаре къахьегаш я СМУ-2 болх беш йола Ш. Хаджиев керте латта комплексни бригада. Цу коллективо доахача толамаш къаьгга хьахьокх кердача формагIа беча балхах хьебоала пайда. Укхаза холуш лакхагIа да хьонхамаш, хьадеча балхий дикал, гIишлош хьалъярга кIезигагIа дIайола ха. ХIаьта керттера цох боала пайда ба укхаза болх беча гIишлонхой шоай гIулакхах бола бехктонхам лакхагIа хилар, производственни къахьегамен дисциплина геттара чIоагIа хилар.

Уж санна йола бригадаш йолаш я СМУ-7, ПМК-105, цIеношдеча комбинате.

«Подряд» яха дуккхача хана лаьрхIа йола программа юкъейоалаяьй тха управлене. Цо йиш хулийт хьалъяиза юсаш йола объекташ ма могга кIезигагIа хилийта. ХьалхагIа капитальни вложенеш пхьатарра массехк объект хьалъергйолаш дIа-са екъар. Из бахьан долаш массехк шера хьалйора хIара объект. Из атта дар цкъарчоа гIишлонхошта, хIана аьлча, шоашта лоархIамегIа хеташ йолча объекте дIахьожадора цар дукхагIа ахча, хIаьта вокхаш хьалъе а йолайн лоаттайора массехк шера. ХIана гIулакх кхьча тайпара да. Хьалде доладаь цIа чаккхдалалца хьалду цу гIулакха эшаш мел дар дIа а хенаш.

Кердача формагIа дIаболабаьча балхо йиш хулийт болхлой кIезигагIа а болаш хьалха деш хиннaчул дуккха дукхагIа гIишлон балхаш де. хIара гIишлонхочун санхетам айбе, дикал лакхагIа хилийта. ПодрядагIа болх беш йолча юкъе белгалъяха ловцарна Б. Герасименко (СМУ-2), Iа Хь. Цечоев (ДСК), Б. Сергеевич, Н. Спотыкайлон (СМУ-7), В. Архипов (ССМУ-10), П. Черепнин (ПМК-105) керте латтача бригадай коллективаш. 130—180 процент кхоачашдьо цар шоай нормаш, хьалха хиннaчунца нийсдича бригадашка болхлой хIанз кIезигагIа бале а.

Холуш тоеннай цу бригадашка къахьегама дисциплина, кIезигагIа дIабувлахах балхара, дуккагIа дог лаз цар шоаш хьадечох, хIана аьлча, шийн ханнахьен хал хьалиен цар объект хьалйойя царна тел премеш, наьхера совгIаташ.

Вай города сибат довзаргдоацаш хувцадолийт дуккхаза вIаштIардаьча хозача панельни цIеноша. Уж сихагIа хьалде карагIдувл гIишлонхой «цIенош ду комбинат — автотранспорт — гIишлон площадка» яхача звеной болх цар дика вIаштIехьбаьккхарах. «ТIеххьара продукци — кийча цIенош» яхача методагIа къахьегача бригадашта юкъе шерра яьржай социалистически яхь, ханнахьа ю балха итогаш, уж дIайовзийт хIара болхлочоа.

Цхьабакъда, кхы а дикагIа къахьега йиш йолаш хургбар тха гIишлонхой гIишлон материалаш шийн ханнахьа, эшшача боарамагIа, комплектагIа тхона лоаттайоре.

«ТIеххьара продукци — кийча цIенош» яха метод сихагIа юкъейоалаяра, цо дIадехачунга хьежжа болх вIаштIехьбаккха новкъарле ю тхона смежникаша. Къаьстта во бу из «Кавэлектромонтаж», «Главпромвентиляция» треста Грознески монтажни управлене, кхьча организацей коллективаша. Генеральни подрядчик — субподрядни организацеш — заказчик — из бувзам айхха вIаши бувзабенна ца хиларах дукха кхоачамбоацараш нийслу гIишлош хьалъеча. Из дош сихагIа къоастаде дезаш да.

ДIадахача шера гIишлош хьалъяра белгалъяь ханаш цIаккха ца хиннача тайпара тIехьаяьхай тха управленена чуйоагIача гIишлошъеча, монтажни организацеша. Металлопрокати сварочни балхаш дара эша гази, автотранспорт, цемент эшшача боараме Iалашъяьац тхона цу гIулакха бехктонхаме йолча организацеша. ГIишлош хьалъе йоаяра эша площадкаш шийн ханнахьа хьакъоасталц заказчикоша. Цу гIулакхо а дикка тIехьатетт тха болх. Из бахьан долаш ацетонови завода болхлошта лаьрхIа цIа хьалде вIаштIехьдаьннадац тха, Субботникова улицагIа хьалду 120 квартира йола цIа дIадо хьалца деш соцадаьд.

Дукха нийсьеннай тхона халонаш, цхьабакъда, планови заданеш кхоачашъяьй тха гIишлонхоша. ГенподрядагIа йола план 100 проценти тхоай низашца де дезаш хинна гIишлон балхаш дара план 110 процентх кхоачашъяьй. Шерра яьржача социалистически яхье дика толамаш дахарах СМУ-7, ПМК-105, СМУ-2 коллективаш республикански Сийлен улга тIа яьхай, СМУ-7 коллектива еннай КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх.

А. КОЛОША,
Нохч - ГIалгIай гIишлош еча управлене вIашагIъеллача профкома председатель.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

ГIОННА ДОЛЧА БОАХАМАШТА — ДУКХАГIА ТЕРКО

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум хьежай Грозненски районе бахача наьха гIонна дола боахамаш мишта деIаух.

Халкъа депутатий 21 юртий поселковий Совет я районе. Укхаза наха 91 эзар гаргга саг. 17,5 эзар дезала гIонна дола боахамаш да, кхарча бешамаша дIалаьцай 1,6 эзар гектар лаьтта. Бахача наьха доалахьа да 11,6 эзар бежан, царех 6,2 эзар детта доахан а долаш. 0,3 эзар хьакха, 17,9 эзар устагIеи газеи. ХIара 100 боахама 35 еттей цхьа хьакхеи кхоач.

Района територе тIа 3 колхози 20 совхози я. Кхачан продуктаща къахьегамхой IалашбарагIа колхозаши совхозаши керттера а лоархIаш, уж дегIаахара хадданза теркам а тIалоаттабеш, халкъа депутатий районни Совето дицдалнйтац гражданий доалахьара гIонна дола боахамаш дегIаккхуалилга. Цу боахамаша дикка алсамдоаккх кхачан продукца йоаккхилга.

ИтталагIча пятилетка районе бахача наха пачхьалкхенга дехкад 1446 тонн дулх, 939 тонн шура, 5,6 миллион фуъ. «Гражданий шоай доалахьарча гIонна долча боахамашка юртбоахама продукци дукхагIа яккхара кхы тIа де дезарех» бола КПСС ЦК-ий СССР Министрий Советей соцам кхоачаш а беш райисполкомо хьадех колхозийи совхозийи кулгалхошкара гражданаца гIонна дола боахамаш леладара хьалаш тоаделга. Партей правительствоси хьалхашка оттадаь декхараш довзийташ Советни сессеш, юрташка сходаш хиннай.

Бахача наьха доахан доажадара кхы тIа 141 гектар лаьтта деннад. ТIеххьарча хана дукхагIа дохк царга доакъар. Масала, 1981 шера районе бахача нахага 812 тонн гIожа доакъар дехка дале, 1982 шера из цифра 1145 тоннага дIаккхаьчар. Дукха а дукхагIа дехкад тIеххьарча шера моша доакъар а.

Гражданий гIонна дола боахамаш дегIадоаладара дика йоакхо ю «Пригородный» совхоза кулгалхоша. 194 гектар баьш деннад укхаза юрти бахача наьха доахан доажадара. Техникаца повкъостал ду доакъар Iалашдара и хьайбаш долча из дIатIаувзара а. 1982 шера бахача нахега 31 къона бежан, 2207 кIориг ехкай. Цул совгIа хьайбаш кхаба 250 тонн концентрированни доакъар, 30 тонн йол, 270 тонн моша доакъар, 7 тонн кIа дехкад.

Бешамашта лаьрхIа 66 гектар лаьтта деннад.

Ишта дика гIулакх ду гIонна дола боахамаш дегIадоаладара Куларе, Йоккхача АтагIа бахача наха.

Халкъа депутатий Советаша, боахазий кулгалхоша еча йоакхонга хьежжа тIехь-тIехьагIа дукхагIа йоаких хьайбай продукци. ДIадаьннача шера 11 бетта районе бахача нахагара ийцар 940,2 тонн шура, 2752 бежан. ХIанз а юртбоахама продукци йоахаш ба шоай доалахьа гIонна дола боахамаш дола нах.

Халкъа депутатий Советаша, цар органаша хадданза тIахьожам лоаттабу гражданашкара совйола юртбоахама продукци хьаийяра, потребительски коопераце сеть шеръяра. Грозненски района потребительски кооперацe болхлоша гражданий доалахьа бола 1390 боахам тахка а техка. Юртбоахама продукци алсамъяккхара йолча торонашна хьежаб. Бахача нахагара укх шера юртбоахама продукци эцаргйолаш 1100 договор оттадаьд. Цу балхацара бегам совбаккхара хIанзлехьа 240 эзар сом аванс деннад гражданашта.

ГIонна дола боахамаш дегIадоаладара, гражданашкара совйола юртбоахама продукци хьаийяра дикагIйола опыт шерра дIайовзийтара пайда эц моттигерча радиох кепайоазонах.

Цунца цхьана, техкача гучадаьннад Грозненски района Советаша хIанз а де дезар ца даьлга гражданий доалахьарча гIонна долча боахамашка юртбоахама продукци яккхар алсамдаккхара, бизза пайда эцац йолча торонех, кхачан ресурсаш дукхагIа яхара цох боагIаш бола мах бац.

Халкъа депутатий районни Совета хIанз а оттаяьац гIонна дола боахамаш дегIаккхувларах йола хоадам йолла план, болхлойи гIулакхерча наьхен доалахьара хьайбаш доажадара госземфонда, гослесфонда лаьтташ тIа йолча даьгIенех пайда эцар тоадара де дезар даьдац. Iай хьайбаш кхабара доакъарца Iалашо льлц. ГIонна долча боахамашка хьайбаш, коа тIара оалхазараш леладари лоархIам боввзийташ бе беззача тайпара наха юкъе кхетама болх бац юртсоветаша.

Районе 1981 шера хинначарца ийсдича белгтала кIезигагIа да хьайбаш: доахан — 450, жан газарийн — 547. Бахача наьха доалахьа 300 хьакха мара яц.

1982 шера района боахамаша хьалха дехкачул кIезигагIа дехкад бахача нахага хьаба Iаьсий. 1981 шера 117 Iаса дехкача, 1982 шера — 72. Ишта кIезигденнад гражданашкара совйола хьайбай продукца эцилга а. ДIадахача шера плана 250 тонн йолаш, цхьайтта бетта ийцар 130 тонн мара яцар.

Районни юртий, станичий Советаша е эза йоакхо ец гражданаша коллективни бешамаш лелаелга дегIадоаладара. Районе вIаштIехьдаьккхадац баьцадаарий ти, рассада, дIайоагIа сомий гаьнаш йоккхилга. Чаьчаьа юртарча моа бешамаш йоацача хьехархошта, медицински болхлошта коллективни бешамаш леле лаьтта деннадац.

Районе практически доладаш дац кроликаш, ноккхарий лелаелга. ГIонна долча боахамашта агрономически зоотехнически гIо дара е эза йоакхо яц юртисполкомаша. Райисполкомо, юртий а станичий а Советаша учет лелаьц гIонна долча боахамашка йоаккхача продукцe. Из ишта хиларах хала да продукци кIезигъялар бахьан тахка, бахача наха юртбоахама продукци йоккхара сурт ше долчи бесса хьахьокха.

Старосунженски, Пригородненски, кхыча юртсоветашка лелае еззача тайпара учет яц гражданий гIонна долча боахамашка леладеча лаьттай, эсала тIахьожам лоаттабу боахамашка лаьтташуров вовжнай леладара.

Хила еззача бесса яц тIайийцар кхоачашлара дисциплина. Гражданий гIонна долча боахамашка юртбоахама продукци йоаккхилга алсамдаккхарах лаьца тIаийна цхьайола соцамаш Советаша кхоачаш ца деш дус. Масала, халкъа депутатий районни Совето мероприятеш оттаьяр бахача нахага совйола шура хьаийярах йола Пейзенски областа метод Грозненски районе юкъейоалае, аьнна. Дукха а юртисполкомаш кердадар юкъедоаладара моттигашка болх ца а беш, депутаташта из документ дIа а довзийта iийнай.

Гражданий гIонна дола боахамаш дегIаккхувлача дола кхоачамбоацараш тIехьа ца доахаш дIаданикха декхарийла я халкъа депутатий районни Совет, цун отделаш. Коа хьайбаш леладелга, баьцадаараш, сом кхебелга партe Кхачан программа кхоачашъеча доархIаме гIулакх долга массанахьа дIахайта деза, юртбоахама продукци гIонна долча боахамашка алсамъяккхара ма хулла дукхагIа новкъостал де деза.

ЧIОАГIЪЕ ТIАДИЛЛАР КХОАЧАШДАРА ДИСЦИПЛИНА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо техкад «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа тIахьожами тIадиллар кхоачаш мишта ду хьажари дIахо аргадоахаш тоадарах»; болча КПСС ЦК соцамо а цу дешах лаьца НГIАССР Лакхехьарча Совета IV сесси тIаийцача соцамо а дIадехараш мишта кхоачашду халкъа депутатий Сунженски района Советаша.

Халкъа депутатий Сунженски района Советаша, цар исполнительни комитеташа цIенхашта тIахьожам лоаттабу тIадиллар кхоачашдара дисциплина тоайра. ТIадиллар кхоачашделга тоадарах бола КПСС ЦК соцам бувцаш хиннача исполнома заседане хоадам болла мероприятеш тIаийцар.

Райисполкоме хьачудоагIача партийни а лакхехьа латтача советски а органий соцамашка эттара хьалха хьожар, дукхагIча даькъе, райисполкома председательна. Соцамаша, решенеша дIадехар кхоачашдара тIахьожам лоаттабара лаьрххIа карточкаш уттаду. ТIадиллар мишта кхоачашду шиъ хан-хаинахьа дувц райсовета исполкома заседане. [illegible] жаш. ТIадиллар кхоачашдарах отчеташ еш хиннаб дукхача управленей, организацей, учрежденей кулгалхой.

ТIахьожам лоаттабу харжархой наказаш, халкъа депутаташа сессешка тийнна предложенеш, критически замечанеш кхоачашъяра. Ишта харжархой наказаш а депутатий предложенеш а кхоачашъеш, Серноводски станице аптека удани, цхьаьнца квартира йола 5 цIа, Ленина цIерагIча колхозе мехмастерскеш хьалъяьй. Троицки станице капитальни ремонт яьй больница берий отделенеш. Ассиновски станице центральни майдан тIа асфальт биллаб. Района нах бахача моттигашка газ, хий, электричество чуюллаш балхаш ду, бахача наьха доахан доажаде даьгIенаш тел.

Халкъа депутатий района Советаша тIахьожам лоаттабеча доархIаме моттиг дIалоац производственни а территориальни а депутатски группашей постацей беча балхо. Къаьстта дукха болх бу цар хьувкъам чуоагIа доакъар Iалашдеча, бIаьстан кхашка болх бе техника кийчъеча, хьайбай помещенеш Iан замалахьа болх бе кийчъеча хана.

Халкъа депутатий района Совета сессешта, исполкома заседанешта [illegible] хкарча наха йоай участкай болх тоабелгах, тIадиллар кхоачашдара дисциплина чIоагIъелгах.

1981 шера Сунженски райисполкоме республиканск партийни, советски органашкара 700 гаргга соцам, распоряжени, кхыдола документаш даькхад. Исполкомо цу шера ше тIаийцаб 633 соцам. Уж кхоачашдара хоадам болла ханаш увттаеш, бехктокхаме бараш белгал а боахаш, райисполкомо тIахьожам а лоаттабаьб.

Халкъа депутатий поселкова а юртсоветий а исполкомаше шоай эргIагIа мероприятеш оттаьй райисполкома соцамаш кхоачашдара.

Цунца цхьана, хьежаро гуча ма даьккхара, тIадиллар кхоачашдара дисциплина чIоагIъелга, тIаийду соцамаш гIулакхерча наха кхоачашделга КПСС XXVI съезда решенеша дIа ма деххара дац районе. Цхьайолча хана тIадиллар мишта кхоачашду кIоаргга хьажац, кхоачамбоацараш хилар белгал а даьккхе гIулакх дутт. Кхоачамбоацараш хилара бахьанаш гучадахац, бехке болчар цIераш яхац. ТIадиллар кхоачашдара дисциплина дола хилар бахьан долаш цхьа дош дувцаш массехказа соцамаш тIаийдеш моттигаш нийслу. Из нийса практика яц. Цох лаьца КПСС ЦК ноябрьсий (1982 ш.) Пленуме къамаьл деш вай парте Генеральни секретара ноа. Ю. В. Андропова аьннад: «ЧIоагI а даь хьатIалаца деза цхьаьарарча цхьан дешах йола решени хьалхагIа нь хиннараш кхоачашъяьчул, с моллагIа керда хьалаш оттачул тIехьагIа мара тIа ца эцилга».

Районе дукха моттигаш хиннай бытовой гIулакхаш деча, наькъаш дехкача, хьайбаш лелаеча цхьан дешах лаьца шозза е кхы а дукхагIа соцамаш тIаийде дезаш. Белгал ма даьккхаре районни Совето, цун исполкомо дукха теркам тIалоаттабу районе хьайбай продукци дукхагIа яккхара. Цу дешах лаьца хIара шер-шера 3—4 соцам тIаэц укхаза. Цхьабакъда, кхоачамбоацараш дикка дисараш а дукха да. 1981 шера района 13 колхозахи совхозахи ийсне кхоачийнизар пачхьалкхенга шура йоккхара плайаш. Дукха хьайбаш дIакъест боахамашка. 1981 шера районе делар 1791 бежан, 3936 устагIа. Ишта, дукха кхоачамбоацараш да хьакхарч лелаеча, баьцадааараш ихедеча, боахама кхыча доакъошка.

Цар хьахьокх тIадиллар кхоачашдара дисциплина хIанз а хила еззача тайпара районе йоацилга. Кхоачамбоацараш да харжархой наказаш, депутатий критически замечанеш, предложенеш кхоачашъеча.

Уж дIадахар беррига теркам тIаьхьайтта беш халкъа депутатий Сунженски района Совето, цун исполкомо, ерригача отделаша.

«Грозэнерго» районни энергетически управленеа чуйоагIача шоллагIча теплоэлектроцентрале (ТЭЦ-2) дукхача болхлоша чIоагIа лоархIаш сийдеши ба электрослесарий бригадир Жуков Михаил Никитовичи электрослесарь Магомадов Дзаиды Сайдулаевичи. Хьинаре къахьегаш башха-дика толамаш доахаш хиларца даьннад цар сий коллективе. Цар шиъне а лелаю коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи. Шоаш лелаеча цу цIера сий даим лакха а лоатталеш, шоай бехкагIа цар балха тIа хьовзам хилийта цхьа моттиг нийслац.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) электрослесарий бригадир М. Жукови электрослесарь Дз. Магомадови шоаш къахьегаш болча участке.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАШ

ЦхьайтталагIча пятилетка кхоалагIа шу хьинаречa къахьегамца белгалдаккхара доккхий социалистически декхараш тIаийцад «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Уж толаме кхоачаши тIеххкоачаши дара укх хьалхарча деношка деш шоай хьинари нийн кхо ца беш къахьегаш ба уж. Дийнахьеи буси цар доаккх кхо бIаь тонн гаргга мехкдаьттеи 103 эзар кубически метр гази. Январь бетта хьалхарча илх дийнахьа мехкдаьттеи гази йоахача управлене коллективо даьккхад 1800 тонн гаргга мехкдаьттеи 620 эзар гаргга кубически метр гази. Пачхьалкхен план толаме кхоачашъеш дика дIадоладаьд цо керда шу.

Шоаш укх шера тIаийца декхараш дизза кхоачашдеш я Гагиев Ульбе Бек-Хаци Летников Николай Павловичи керте латтача бригадай коллективаш.

* * *

Пачхьалкхен задани толаме кхоачашъеш къахьегаш ба укх кердача шера «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой. ХIара дийнахьеи буси юкъера лаьрхIача цар доаккх 12800 гаргга тонн мехкдаьтта. Январа хьалхарча кIирагIа мехкдаьттахоша даьккхад 88 эзар совгIа тонн мехкдаьтта.

Массаза сацна мехкдаьттеи гази йоахача управлене промыслашта юкъе хьалхи латташ я укх шера Кузьмин Анатолий Владимировича керте латтача йиълагIча промысла коллектив. Укх бетта [illegible] духхьал цо ше даьккхад 74500 совгIа тонн мехкдаьтта. ШоллагIча моттиге латт Сорокотягин Николай Ивановича кулгалдеча цхьоалагIча промысла коллектив.

Б. КОСТОЕВ.

БОЛХ БЕШ Я ЦIЕ УГОЛОК

Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза шурийтоварни ферма доярка Магомедхаджиева Халисата дика хьоьхамаш гойт ший балха тIа. СССР 60 шу дизара сий ца лоржача яхье хьинаре дакъа а лоацаш, ше тIаийца декхараш дикка тIеххкоачаш а деш, цо хIара Iаттагара 15 декабрь хьатIаккхоачаш яьккхаяр 5802 килограмм шура. Цох лаьца ферма коллективага эгтара хьалха хоам бир агитатора, дикачи доярка, коммуниста Черныщева Галинас. Дукха ца гоьи ферма цIеча уголоке хьалтехар «Молния», хIана аьлча, цу чу хул хьайбаш леладерий беседаш, кхы дола балхах дола къамаьлаш.

Доахан Iаьгара дахар — из я эггара бехктокхамегIа йола ха. Цу боахамерча шурай комплексе дика кийчъяьй цIе уголок. ХIара шера доахан Iангара даха чуоттадича цу чу дIаболабу болх. ХIаьта, Iа чакхдаллалца из боккьонца хьайбаш леладерий — шоллагIа цIа, царна лаьрхIа бечa массово-политически балха центр а хиле дIа отт.

Колхоза партийни комитета хьажа а хьеже чIоагIъю хьайбаш леладерашца болх бара массово-политически мероприятей плаи. хьож цIе уголок шийханнахьа ремонт а я кийчъяьйий, эшаш йола мебель йолаш йий, гойтара агитаци мишта кийчъяьй. ЦIеча уголока заведующелла хьожабу ферма кулгалхоех бола нах.

«Путь к коммунизму» яхача колхоза шурий комплекса цIеча уголоко шийна хьалхашка оттаду декхараш да хьайбаш леладерашца цахаддаш беш бола болх. Цу балха юкъедоагIа доахан дикагIа Iангара дахара дешаш, производствица, бытаца, политико-кхетама [illegible] на дешаш. Цу балха юкъеоз боахама кулгалхой, специалисташ, агитатораш, политинформатораш, культучрежденей болхлой. Укх тIеххьарча кхаь бетта цIеча уголоке массех лаза баьхка хиннаб лектораш. Уж ба моттигерча школа хьехархой Д. Т. Ерошенко, Н. Ф. Петрова, колхоза инженер С. М Загин. Цар йийшача лекцеша дика хьахьокхар мел лоархIам болаш а чIоагIа а да вай мехкарча къамий доттагIал. Ишта, цар яьхкар КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума материалаш а.

Станицерча культболхлоша фермерча цIеча уголоке чакхйоах культура ЦIен агитбригада выступленеш, устни журналаш, керда арадаьннача юртбоахама литература обзораш, кийчъю «Молнеш», беламера листокаш, дикагIболча хьайбаш леладерий опыт дIайовзийташ дола плакаташ. Цу балха белгалбаьннарех ба культура ЦIен директор, коммунист М. И. Кочетков, моттигерча библиотека заведующи А. Курбанисмаилова.

СССР 60 шу дизарна дувзаденна районе лоржача яхье хьалхIе лелаеш хьабаьхнар «Путь к коммунизму» колхоза дояркаш. Ферма илх доярка хIара бетташ бола Iаттагара яьккхар 5500, 5800 килограмм шура. Царех ба дояркаш Магомедгаджиева Халисат, Магомедова Зура, Романова Ольга, Полещук Нина, Кадылова Зулай, Хазбулатова Айшат. Ишта, дика къахьегаш ба ферма скотникаш Алиев Iаьла, Евсеев Иван, Мусаипов Данильбек.

Дика терко ю шурийтоварни ферме социалистически яхь леларя, хIара бетта итогаш а еш дикагIйолча дояркана, скотника, Iаьсий леладечоа цIеча уголоке дIалу ахчан премеш, карара нара тела выпел. Цул совгIа, бетта шозза коммунистически къахьегама школе занятеш хул, цига дешаш ба ферма хьайбаш леладераш. КIирагIа цкъа МТФ заведующе М. Батаева чакхйоаких по[illegible].

[illegible] цIеча уголоке беш болча политико-кхетама балхо дикка гIо ду хьайбаш леладерашта коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашде.

Е. ФАРНИЕВА.

КАЗАХСКИ ССР. Итт шера шоайла бувзамаш лелаеш а яхь лелаеш а хьабоагIа «Карагандауголь» (Казахстан) яхача объединене Горбачева цIерагIча шахтаи «Торезантрацит» (Украина) яхача объединене «Торезская» шахтоуправленеи горнякаш.

Дукха ха йоацаш Горбачева цIерагIча шахте ена хиннай Украина викалий делегаци. хIаьта казахски горнякашца цхьана СССР хьаль 60 шу дизара хетаь доттагIала вахта чакх а яьккхай.

Шинна а предприяте горнякаша ханал хьалха кхоачашъяьй кIор баккхара цхьайтталагIча пятилетка шинлагIча шера план.

СУРТА ТIА: «Торезантрацит» яхача объединене «Торезская» шахтоуправлене директор Иван Петрович Чупрынин (аьттехьара кхоалагIвар) памятни сувенир дIалуш ва Горбачева цIерагIча шахта директорга Эдуард Михайлович Русакага.

В. ПЕТУХОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СОВЕТСКИ ПАТРИОТИЗМ

Керда общество хьалъеча, дукхача къамех латта Советски пачхьалкхе кховзткъа шера дегIаухача юкъагIа хьахиннад керда, советски саг. Из за хьаьнала къахьегамхо, парте, мехка турпалча исторе, ерригача вай строя хьалхехаь лакха политически культура йола саг, патриоти интернационалисти. Советски сага патриотизмахи интернационализмахи йоах социализмах коммунизмах. СССР дерригача къамаштеи народносташтеи цаI йолча социалистически вахара хьисапа ирсалйи принципаши.

1.

Вай деной социальни практико баккъдаьд адамлен общежите керда — интернациональни — формаш къахколл социализмо яьхача Ленина хьалххагIе а гуш хиннар. Социалистически строй котълларо, халкъашта цхьатарра боккъонаш Iалашгьяро, цхьа союзни пачхьалкхе а яь тIехь-тIехьа айхагIа уж кхотадаро хьалха къамашта юкъе лаьтта вIашдухьаленаш дIаяхара кхоачадаьд гIулакх. Къамий юкъмоттиге 60 шера хиннача овлангарча хупамаша хьахьокх, къамий дош, ширача замангара вайга из ма кхаччара дийцача, хьаьддаи дувц хабар доацаши къоастадаь даьина хилар.

Итташ къамаши народносташи бIарчча цхьа советски халкъ а даь кхотадаьи исторе чухь хиланаей йола доттагIала. вIаши новкъостал дареи новкъосташха хьалладареи юкъмоттиг чIоагIъяро гIо даьд геттара керда тайпа исторически саг хьалхевараи эргавахараи. Цуи керттера белгалонаш хьахьокх дегIаенача социализма обществе хьалха латтача коллективистски отношенеша.

Общественни строй цаI хиларо, идеалаш, лерхIараш, хьашташ цаIаш хиларо, цхьана къахьегарои исторически кхелаш цхьатара хиларои хьахилийтаб бе-беча къамех болча советски наьха юкъара идейни достам, вIаши тарарча оамалий белгалонаш, моральни сибат. Дукхача къамех латтача вай «общество хьахиннача сага хердача гайпо шийна чулаьцад котъяьннача болхлой класса толашагIа дола интернациональни гIулакхаш, цуица цхьана хIара къамани народностей дикагIйола оамалаши традицеши шийца а юташ. Боккъонца духовни лоалара ваьккхаьи хьалха хиннача къамий йистошкара къахьегамхо, эргабаьннаб цуи къаман сакхетам. дIадаьккхад социальни быт готтен хьулаеннеи хилар.

ХIаравар хIана вац аьнна волча сага интеллектуальнии моральнии сибата тIа мукьар оттадеш я социалистически производство тIехь-тIехьа дукхагIа юкъара ерзаро. Iилма-технически прогрессо воздейства а еш хулача интернациональни процессий масштабаши интенсивности. Интернациональни белгалонаш тIехь-тIехьа кIоаргагIа юкъейолх миллионаш а миллионаш а болча советски наьха сакхетама, психологена, быта, нравашта, мехкарча дерригача халкъашна духовни гаргало хиларах, дукхача къамех латтача вай ерригача пачхьалкхен гIулакхащеи карагIдувларащеи шоаш дакъа хиларах йола уйла кIоаргга цар дегашка а йоссаеш. Советски саг — патриоти интернационалисти — хьахилар вай общество дегIаяра белгалонех цаI я. цо хьахьокх, наьха керда исторически общность а хинна советски халкъ кхотадалар.

Тахан сагеи общество цхьоагIон лакха боарам долла хIама чулаьца хьахьокхаш ба вай вахара берригача леламо вIаштIехьбаьккха сакхетами интернациональни хьисапе бIарччача цхьан советски халкъах хиларах йола уйлеи. Из я советски сага лоархIамегIарча социальни политически характеристикех цаI. Социалистически къамаши народносташи кердача исторически общноста бIарчча доакъош а даь дIаоттадаро вIаштIехьдаьккхад сага къамани интернациональни бувзамаш органически вIашагIъувлага, цуи интернациональни национальни хьал.

Саг дегIавара даьхье интернациональни, классови, адамий юкъара хьисапаш дуккхагIа хулар дьний, кхетадеш ма дарра, из мичад цуи къаман башхалонаш йоаю яхилга. Саг ший къамах хилар — цуи сакхетамах, вахара хьисапах, цIенача уйлах хьатуш бола общностацаре реальни чIоагIеи дукха оагIош йолеи бувзам. Коммунистически кхоллаваш дена дакъа лоацаш волча советски саго ший гIулакхашка ког-гIорто ю интернациональни а толашагIа йолча къаман я традицеех: ший къаман толашагIа дола хIамаш хьа а гулдеш, интернациональни юкъмоттига шерра юкъеккухь цо уж; кхыча къамий толашагIа дола хIамаш — эггара хьалхарча аргIанъа интернационалистски мировоззрени, политически сакхетам, — хьа а айдеш. цо царца йаьхий ю культуреи вахара хьисапи. Ший республикана карагIдувлараш ший къахьегамца деба а деш, цо гIо ду вай цаI йолча сийлахь-йоккхача Даьхен хьалтором прогрессе хилара.

2.

Вай общественни хIара сагеи вахаре къамани интернациональни хIамай диалектически цхьоагIо боккъонца вIаштIехьа а яьина дIаоттар хьахьокх советски сага патриотизмо. Пролетарски революци еча оалангара дена социальни эргалонаш хулачеи юкъагIа шоай социалистически Даймохк а хинна дIабоалабеннача къахьегамхой патриотизм тахан эггара толашагIа дола патриотизма социально-исторически тайпа да. Цо хьахьокх болхлой класса идеологеи политикаи позицешкара, ерригача классийи социальни группайи мукъагIа а яха дIаоттача пролетарски интернационализма позицешкара сага ший социалистически Даьхенца, ший халкъа культурацара, историцара, традицешцара гIулакх. Царех массанех а йоалаш я советски патриотизм — общества социальни идейно-политически цхьоагIо, лерхIарийи революционни идеалийи интернациональни цхьоагIо вIаштIехьъяьлар бахьан долаш.

Социалистически интернационализм хьагойт къахьегама гIулакхашца, Даьхен хьашташта чIоагIа мутIахьа хиларца, цуи паргIато, кортамукъале, баькъ гIулакхаш хьаллоаттаде кийча хиларца, цуи сийлен хьал-торон кхы а дахьве гIертарца. Цу гIулакхаш къаьгга хьахьокх советски патриотизм, цуи хьинарe вахара позици. Ший республикацара цуи безам, къаман меттацареи культурацареи цуи естественни бувзам дIахада йиш йолаш бац дукхача къамех латтача социалистически Даймехкацарча, дерригача советски халкъацарча безамахи мутIахьалахи. Цун даькхе — из «даьй лаьтта» хинна ца Iеш, беррига Советски мохк а ба.

Исторе хьахьекхад, советски патриотизм, социалистически Даьхенна мутIахьа хилар — Советски пачхьалкхе эшаюлургйоацаш хиларах бола тешам, общественни прогресс дегIаккхувла хьинаре низ.

ТIаккха, советски наьха патриотически сакхетам дIахо дегIабоагIилга тесса дита мегаргдолаш да яхилга-м дац на? Бакъда ца хилар.

Патриотически кхетам балара дош нийса оттадара дIадех общественни нормашта, традицешта, карагIдувлараштa пропаганда елга дийха ца Iеш, къамий башхалоний, дикача гIулакхий, обычелй коммунистически позицешкара мах белга а, къамий юкъмоттига даькъерча моллагIча юхамаччахьарча гIулакхащеи гIалатащеи, моллагIча кепара гутаюле а, шоай дIаярккарча диллача мел лоадам боацаш але а хийрача уйлацеи нравашцеи къахетам боацаш къовсам лоаттабелга а.

Патриот хилар — ший халкъ, цун культура дукха езар. Цхьабакъда, хIара къаман духовни тIехьалене, традицешка, быте дикадараш хиннa ца Iеш, во дараш а, тIехьадисараш а да. Уж дIа ца а доахаш леладар дац лоархIаме, лоархIаме да къаьенна, советски общежите, социалистически нравственноста нормашта, вай коммунистически идеалашта духьала мел долча хIамаех мукъадовлар.

Башха-дика патриотически хIамаш харцахьа дахара духьала, советски патриотизмана хийра йола элементаш цувца дIаэе, тIехьайиса, консервативни кагийбурикуазнии патриархальнии идеяш. «патриотически» кеп а оттаь, хIанзарча общественни сакхетам чу йоккха гIертара духьала лоаттабеча къовсама лоархIам хIанз а бовнза ба. Къаман культура бернате дегIайоалаяра еча йоакховни вIалла аьттехьа а доацаш, цуи «цIенал» харцахьа кхетаяр. «традицеш лораяра» кеп а уттаеш, культураи бытеи гиццена формаш кхайкаелга да — ма гаьна а да социалистически интернационализма этикена. Уж тарлургдоацаш да из боккъонца йолча патриотизма чулоацамца.

«МАЦА МЕТТАЙОАГIАРГЬЯ ШКОЛАШ?»

ИШТТА КОРТА БОЛАШ ГАЗЕТА ТIА АРАЯЬННАЧА РЕЙДОВИ МАТЕРИАЛАХ ШОАШТА ХЕТАР ДУВЦ ГАЗЕТ ДЕШАРАША

1982 шера 11 декабре тха газето араьккхар «Маца меттайоагIаргья школаш?» яхе рейдови бригада материал. Цу тIа дувцар Назрановски района цхьайолча школашта дукха бераш деша хьа ца ваарах. Цун бахьанаш гучадоахар.

Газет дешарий терком тIеэзар цу критически материало, хIана аьлча, дувцар боккхача лоархIаме дош да.

Газето оттаьча проблемах шоашта хетар дувц Наьсаран района школай хьехархоша, Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета студенташа редакце даьннйтача письмоша.

Царех цхьадараш тахан кепатех оаха.

Знанеш — вахара лард

Рейдови материала автораша оттадаь дош гIоттаде деза ва гIахьаьннай. Тха студентаца керде кIама дац газета тIа дувцар. ХIана аьлча, тхо цу школай селханара дешархой ма дий, кхоана укказа болх бе а беза тха. Автораша яьду, шин баркIалгIча классе 52 дешархочох 36 мара шоашта бIарга ца вояри, 10 «А» классера 22 дешархочох занятешка 8 сага мара ца хилари шоаш цецбоаха хIама дар, яхаш. Цул а чIоагIагIа цецвоаккхаш деший школа завуча Л. Аушевас хьехархо цамогаш хилара занятих яц яхар!! Цамогаш вола хьехархо вац бехке — ерригача педагогически коллектива бехктонхам ца хилар да из.

Сиг ший гIулакхах дог лазаш ца хилча, ший балха хьалхара бехктонкам кхетабаш ца хилча хэ мара дезац хьехархо ше хиннa ца Iеш, из ший метта дIаоттава хиз дIа ца кхоаче коллектив а телка йоланнийгв. ХIана аьлча, О. С. Богатырев барт тайнача коллектива къахьегаш веларе, дика кхетадергдар цо классни саьзьта урок чакх ца яккхарах ше бехктонхаме озаргволга. 10 «А» класса кулгалхочо А. Аушева а аргдацар, кIамак дош а ца хеташ, ксона-м даьра хац сай дешархой хIана бац, сога хьтта бахабец уж».

Хьехархоша а дешна-ноноша а шоашта тIелатта бехктонхам кхетабу е кхетабац яхаш вай къамельаш дешше а дешархошта боккха тийше болх хулош латт. Тахан хIара дешархочо доагIгIача тайпара кхета цо дой а, ший знанеш мелкIазига я дика кхетадергда цо школа йистеьяккхечул гIехьагIа, вахара новкъа ше ара а ваьнна, кхоачашдаза дисар юхаметтаоттаде йиш йоацаш ше висача хана.

«Кертагара талха болалу чкъьара», оал. Цунна терра кIаме да шоай болхло рейде ца вигарех раьза йоацача районо инспектора Ф. Моргоевас хиз бакъдец оаза оале фу дергда оашIа яхаш дувцар а.

Мишта кхетаде деза Моргоевайна школашка шийла-йIайха я, физкультура урокеш хул е хилац, бераш занятешка ухаш да е дац, е даьшца-нонноща гIьнна болх бе дахад ховш ца хилар.

Из-м аьлха Ф. Моргоевай бехк хинна Iац. Цу гIулакха-м ерригa района а бехке я.

Сога хьтттача, доаца баьенаш а ца лехаш эггара хьалха района болахой ба школай болх тоабара оарцагIбоале бераш. Цхьа минут за я ца йоаш!

Юрташкарча школай болх тоабар IалаьмаIа сагота а деза дергдоацаш а гIулакх да. Сона лоара, газето цох дIахо дувцар

Л. ТОРИЕВА.
Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета студентка.

Цхьа дезал санна

Рейда тIа дийцар Назрановски района цхьайолча школашка хьехархой ца тоъаш, къонача, арахьара хьатIабаьхкача хьехархошта терко да ца хиларах. Шоай школе къоначa хьехархошта терко мишта ю дувц № 2 йолча Экажкъонгий - Юртарча школа директора, РСФСР школа заслуженни хьехархочо М. М. Картоева.

Тха школа администраце а общественносто а деррига а ду хьехархошта массе а тайпа гIо лара. хIаьта, хьатIабаьхкача хьехархой, уж тха школе барайтта ва. къавстта а терко ю оаха.

ХIара шу чакхдоалIча хана школа, оттаю хьехулача шера хьехархой къахьегама а быта а хьалаш тоадара тIаерааьча мероприятей план. Масала, 1982—1983 дешара шера школа хьехархой вахара, быта хьалаш тоадара хIанале хьехархой бахача ремонт яьй. шоай шIеноаш долча хьехархошта дахча. кIора бенаб, арахьара хьатIабаьхкача хьехархошта мебель IалашъеI гIо даьд. уж бахача цIенна гонахьа керт яьй, кхачан продукташ Iалашъеча новкъостал ду, салаIара сайронаш чакхйоах, мукъача вахьа ерригача коллективаца театре, кино, кхыча республикашка экскурсе ух.

Тха школе болх беча 44 хьехархочох. аз белгала ма даккхара, 18 саг арахьара хьатIаьена ва. Тайп-тайпарча къамех ба уж: эрсий, гIалгIай, черсий, адыгейцаш, украинцаш, хIарий, кхыбараш. Шоайле барта хилараx, шоайла гIо деш хиларах берашта хьехача даькъе а царна кхетама болх беча дакъе а дика толамаш доах цар.

ШIаьхх а белгалдаккха безам ба са. цар балха Iатткъаргдар ца хилийта гIерташ хьайоагIа школа администраци.

Дика хьалаш долча шIагIа бахеш бола арахьара хьатIабаьхка хьехархой дага л бац тха школера дIабаха. Царех цхьабараш даим а укказа баха Iе дага ба.

ДЕКХАР КХЕТАДЕ ДОАГIА

Рейдо айяь проблема чIоагIа лоархIам болаш я. Бераш деша ца ахар — из лараp дIадоаккха.тургдаш нагахьа санна хьехархойи берий дайи шоайла буввам боацаш хуле. Цул совгIа, гIо де деккарийта я юртсовет, берий дай болх беш йола организацеш, учреждениеш. ТIаккха мара болх лерттIа хIоргIорбаш.

Цхьаькка да нердадаккха дезаш а кхетадеш а: тахан дешарах беро хьа ца ийпар моллагIча оагIонгахьара даьнна а, из цунна кхоана дукха-ле даргхилар.

ДукхагIа йолча хана берий дай хул цу гIулакха теркам тIа ца бохийташ, бер шIагIара врадаьккхача цу тIа шоай декхар чакхдаьннад аьнна лоархIаш.

Дукха ха яьккхар Албогачиев Закреc ше шIагIа воашаш, цунга хьежжа школе гучадовлеш дешар бераш а.

Наьнаге хаьттача цхьа жоп дар хозаш хиннар:

— **Дарьа шIен да** шIагIа вац тха, из воацаш хилча ахкар сога ла-м дургIац?

ВанагIа, коа вена хьехархо сихагIа дIавахийта гIертилга дар из е бокъонца бакъ долаш дар нанас дийнар? Общественни организацеш цхьана тахха дийзар бераш деша ца ахара бахьанаш. Даьген наьлагей бокъонца хэ хинна а яцар: е дезад кхебе беза е базар е еза, цул совгIа, цу гIулакха бераш а юкъеуваш хиннад цар. ТIаккха лерттIа хургдий берий дешар?

Цу тайпара моттигаш дукха нийслу, из санна дола гIулакхаш гучадаха декхарийла ба хьехархой а школа администраци а. ДукхогIйолча хана тIахьожам це лелабара бехх тIабуж даьшта нийсса хьехархошта а.

Цхьаза сиг цецвоаккхаш тамашийна гIулакхаш нийслу. Умаров Увайс хоаш вац ший бер маслагIча классе деша да:

— Ай, ахкар уйла е йиш йий сога? Со-м ераш кхеба гIерташ арахьа ма лелий. Нагахьа деша ца уха, беллей бахьен бе дехна дIаувттабергба-кх болх бе!

Иззаморг бехктонхаме ца озача варгвий? Цу хана ай общественни органий новкъостал.

Хьехархочуна а массе хана вIаштIехьалаш даси наси цу хьакъехьа де дезар кхоачашде.

Оаха мишта бу из тайпа болх?

Тха школе хIара классе херка я дай-нанон комиташ, бетта шоаза вIашагIкхет уж, деша ца ухача берий дай тIабийхе цига къоастаду из гIулакх. Хэ юлл доагIар маца кхоачашдергда, аьле. Балха цхьа форма я из. Цул совгIа, тха шеф я Назранерча автотранспортни предприяте коллектив. Цу предприяте болх беш ба тха школерча берий цхьабола дай. цига вIашагIъелла я группа летучка: нагахьа санна дай а бер а школе тучa ца доалаш хуле, администраци оагIорахьара жоп дех.

Бакъда, эггара тьалха хIара хьехархо декхарийла ва дешархой дисциплина лакхача боараж тIа хургIолаш вIаштIехьакха, из ца хуле дешар а лерттIа хургдац. Дешара дисциплина а балха дисциплина санна лоархIаме я.

С. ПАТИЕВ.
№ 3 йолча Назранерча школа хьехархо.

Кхоачамбоацараш дIадаха деза

Тха школа педагогически коллектива терко тIеэзар «Маца меттайоагIаргья школаш?» яхача рейдови материало. Йийша а йийша йийцар оаха из. Цу тIа белгалъаьха школашка нийслуш дола кхоачамбоацараш дIадаха деза да геттара а сиха. вай тIехье дийша, хьаькъал долаш бIаргаго безам болаш вай дале.

Рейда материала тIа дикка моттиг дIалоацар бераш деша кIезига хьаахаро. хьехархоша балха тIа дувлийтача гIалеташа. Сона хетачох, цигара хьехул школера во дисциплина. бераштa луш йола знанеш лоха хилар, кхетама болх во лелар, кхыдараш.

Газета тIа йийцача СурхотIерча, Экажкъонгий - Юртарча школашка хайнаш е ха безам а хиннбаш, кIезига берий терком балха тIайоача, уж шоаш гIод а дахе болх беш. цу балхаш сакъердалуш дIагIоргхилар.

Цу тайпарча балха юкъиг дIайолале езар хьехархоша. хIаьта бераша-м даим а хьал ма лоаций цу тайпара гIулакх. Иштта кхетама болх беш хилча, берашца хьехархоша айхха буввам лоаттабеш хилча. кхетам балара болх дIабахьа аттагIа хул. Цу гIулакха юкъеоза еза школа пионерски а комсомольски а организацеш.

Тха школе Экажкъонгий-Юртарча № 1 йолча школе санна а лоацаш хIара кабинете я атеиста уголокаш.

Белгалдаккха деза. тха балха юкъе а цхьаьца кхоачамбоацараш нийслуш хилар. деррига а дика да ала йиш ца хилар. Масала, хIанэ а тха школе да «хьала» да балаш дола, милице берий шIагIа учете латташ дола бераш. Царна гIачIоагIбаь шефаш, воспитателаш ба тха даим а царца болх беш. Уж бераш юкъеалла кружокашка, клубашка беча балха. Масала, царех ва 6 «А» класса дешархо Шибилов Мухьмад. Дукха болх баьб. ба а бу цу кружокаца классни кулгалхочо Ф. А. Арчаковас. Цо цахадеш кIаьнкаца шийца а даьшца а чакхйоах беседаш, цо леладу тIахьожама тетрадь. ХIана бахьан доацаш цхьа урок дIаяхийтац кIаьнко деша хьа ца воагIаш, цамогаш хиннавале лорашкара справка хьаьхь. Цу тайпара бераш тха школе кхы а да. нудухьа кхы лаьгI ца беш бе беза из болх дIахо а.

Тха школе хьаухаш дола бераш даха моттиг участкашта йийнъа я. хIара участкашка тIачIоагIбаьа цхьаццa хьехархо.

Т. МАЛЬСАГОВА.
Назранерча № 2 йолча школа классай а школа а арахьара болх вIаштIехьбоаккхар.

Доазол дехьара

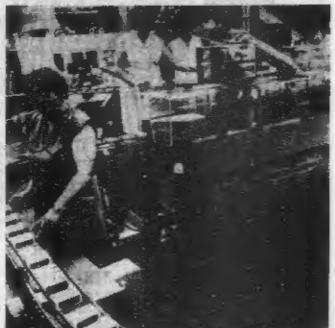

ВЕНГРИ. «Каола» яхача будапештски фабрика цхьан цехе даьккхад ер сурт. Цу предприяте продукци — бытовой химе, парфюмере препараташ — экспортагIа дуьен шоаьхьа мехка, цу даьнъе Советски Союзе а дIаухийт.

МТИ—ТАСС сурт.

ТАХАН — КАМПУЧЕ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКА ХЬАККХАНКАЯЬ ДИ

НРК. Укх хьалсата елакъежар — Кампуче Халкъа Республика поаной мраз.

В. ХРИСТОФОРОВА сурт. ТАСС фотохроника.

КАЛЕЙДОСКОП

БИЗОН ХIАНЗ АЬТТЕХЬА ХЬЕЖ

США чурча гIулакхашта вола министр чIоагIа эгIазнахавар бизон — цун министерства символ — аьрдеьяI хьежаш хиларагIа. Министра аьлар, из цо бIарг кхоаба моттиг официальни правительствени политикага хьежжа яц. цудухьа приказ делар 132 шера цун министерства фасадя тIа даьтта символ хувца аьнна. ХIанз бизон аьттехьа хьеж.

«157-гIа? ХIАЬТА КХЫЯР МЕГАРГЬЯЦ?»

«Малибузехьарча эггара йоккхагIа йолча отелашка цхьаннахьа а дац номер 13 йолаш шIа. хIана аьлча дилла даьсса яттаргдар из. Дуккхаза вIаштIаръьяьи гостиницана кхьметтел 13-гIа этажаш а яц. Отелий директоража банъахьа хетт цIений номераш кхеь е йиъ знаках леттача цифраца уттайича. 13 яха цифр юкъера я йовхаш, хIана аьлча, шерра яьржача предрассудка лерхIачох, из число доакъазал тIаахьаш да сага. Нийслуш да кхьметтел номер 157 йолча шIагIа а цхьабараша баха ца туташ, уж цифраш вIашта техача худа сумма 13 хулеш хиэар бахьан долаш.

(АПН).

Интернациональни, социальни, духовни опытах, халкъий доттагIалахи вежарашха хьалацарахи ког-гIорто.ла яр — хIара социалистически къам толама дIахьалхашкахьа ахара бонкхача лоархIаме хьал. МоллагIа а дийна, дегIаухаш йола культура айхха вIаши бувзам болаш я кхыча культуращца. Къамашта юкъерча бувзамаша, культураша вIаши влияни ярен вIаши йIаьхий ярен процессаша, цIий лелача миаша санна, халкъий социальни духовни вахара дегIа хьоасий хоттадолийт, цар тахенeнах а кхоаненах хIаьта а вета а дIахададаргдолаш дац.

Исторически опыт — халкъе социальни духовни хьинар духдувла хьаст. Ший истори кIоарга довзаш, из Iилман ларда тIа кхетадеш ца хуле, дIаяхача заман событеш классови маIанагIа кхетаеш ца хуле, даха дог дац толаме дIахьалкхашкахьа ахарга, хIанале хьаьллелла материальни духовни рузкъа лебарга. Исторически процесса марксистско-ленински теоре мара лац халкъа бокъонца долча исторе нийса кхетами дизза сурти, цо мара йаш хилийташ цун ерригача явленейн событейн бокъонца бола чулоацам хьабеллен лоархIама мах бея.

Цул совгIа, духхьал социализм я. Советски Iаьзал за дIаяхача хана халкъаша Iоадаь доккха духовни рузкъа къахьегамхой гIулакхашка хьоинадаьр. интернациональни доалахье цунах яьр.

Къахьегамхой образоваьнник культурей хаддамза лакхъялареца, массови информацеи пропагандаи средстваш интенсивно дегIаахарца цхьана шоай а кхыча а халкъий исторе проблемашцара. берригача мехка исторецара мехка хьашт тIехь-тIехьа дукхагIа чIоагIлу. ЛоархIаме да из хьашт кхоачашдар, шоай халкъа дIаяхача ханах, шоай тайпара традицеши культурей хьальннача исторически моттигех дола бакъдараш наха хойтача а дIаяхача заман дикадараш тахенен деихарашцех кхоанен идеалашцеи, къамая хIамаш интернациональнийчарца цхьана нийса тарде уж Iомабеча а Iилман историко-этнографически знанешцара маьхегIа. дикагIа мел дола хIама наьха мукъагIа дахийтар. Из да къахьегамхоех долча дукхача адамашта интернациональни патриотически кхетам балара лоархIамегIарча гIулакхех да.

3.

ДегIаенача социалистически обществa заман чубаьнача вай мехка хIара сага патриотически, граждански декхар да коммунизм хьальеча. Коммунистически парте хьаоттадаь программи декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лацар. Патриотизма идеяши уйлаши — коммунизмага болача наьъъа тIа новкъарле еш долча хIамаштa духьала лоаттабеча къовсаме аьттув боаккха низ. Общественни хьашташ мичча бесса хилча а бе-башха ца хетилга, аполитичность, хьал ната вьа ца хьегилга, частнособственнически психологеи моралеи белгалонаш, мичча бесса нийнна а социалистически общежите нормашта тIера вувлилга вай идеалашца, мировоззренеца, вахара хьесалаца тарлургдоацилга дIакъувкхар, моллагIча кхоачамбоацарашцен теркал ца деш хIамаш дитарцеи манар хургбоацаш йола юкъ моттиг чIоагIъяр — из ма дий ший маIанга а хьадальнача овланга а дилдача патриотически декхар!

Керттердар, В. И. Ленина хьехара, — халонашта бIаргаш дIа ца дуппадер, уж дIаяхарга долла нийса наькъаш лахар. вай общество дегIаккхувла юкъметтера проблемаш къоастаяра низаш тIадерзадар.

Советски патриотизм — деятельни патриотизм. Цун ларде — революционерий — вахар эргадоаккхарий, керда вахар хьалзерий — хьинаре вахара позици. Из гуш я советски наьха къахьегамен политически хьинарах, мехка экономикаеи культураеи юкъе цар шоашкара дизза лоацача дакъах. Сага хьинарегIа къа ме хьег, инициатива, кхетам, творчество дукхагIа ме хул, ший гIулакхах цун дог-безам чIоагIагIа ме дол, къахьегIа хьагучадуил цун патриотен интернационализмен гIулакхаш.

ХIара советски сага бокъо я доккхал де: наха юкъера гIулакхаш социалистически новкъосташха лелаш дунен тIа эггара хьалхара обществo я вай яр — из я тIехь-гIехьа дикагIа хьаIамаш, кIоаргагIа дег чу кхаш йоагIа вахара правило. Шеко яц, ширача замах юхейиса, цу новкъосташха лелача гIулакхий принципашца тарлуш йоаца, царна новкъарле еш йола уж ерригa социальни-нравствени «чоянилгаш» кIезиги-кIезига йоахаш, юкхера а охдантара деза вIайоахаргйолаx. Советски сага — патриотен интернационалистеи — сийлахьа декхар да социалистически вахара хьесала, социалистически общественни дисциплина нормаш йизза котъяхар духьа, общество, къахьегамен бытев ерригача звеньяшка уналацIена идейно-нравствени хьал чIоагIдар духьа кIаьд ца луш къовсам лоаттабар.

Советски патриотизмаи социалистически интернационализмаи маьхерча хIамаштеи идеалаштеи еча пропагандо кхочам бе йиш яц. бакъдар аьлча, уж дешаш дIалоавзийтарах. Из айхагIа ювзаенна хила еза наьха вахара, хIара дейнарча гIулакхашца. «ТIаьхьежна» кхетам, стихаш е таблица умноженин санна Iомае йиш йоацаш яц е патриотизм а, е интернационализм а. Уж кхетаеш а тохкаш а я гIулакхашка — турпалчаргара кагийчарга, хIара дейнарчарга кхачалца дарашка. Советски патриотизма идеий влияни къахьегамхошта патриотически кхетам луча чIоагIагIа хургйола гIулакх деиза дарг дац. Къаьстта доагIа из хьатIакхувча ноахала: классови къовсаме шоай опыт йоацаш болча, патриотически кхетам политически а нравствени а кхетама юхьиг дIоагIа долча кагирхошта.

Советски патриотизм хьалда хьахьоккхилга да КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумий решенеш чакхъяхар духьа советски наха тIагIертта къовсам лоаттабар. Творчески, инициатива йолаш болх бе гIертар, хаддамза кердадар лехар — из я-кх из кхоачашъеш йола советски патриотизм, из ба-кх я турпалча къахьегама гIулакхашта нах гIоттабеш бола Даьхенцара безам.

Вайна хьалхашка латт «массазара, шийн лоархIамга диллача хайна доаца декхар. — белгалдаьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова «СССР кховаттъа шу» яха доклад ше еш, — мехкарча дерригача къаманей народностацей вIаши лоархIаргдолчей доттагIал хургдолчей, шоай сийлахь йокха Советски Даьхе духкаезаргйолча, интернационализма, кхыча мехий къахьегамхошца солидарность хургйолча уйлаца советски наха кхетам балар». Лакха идейность. Коммунистически партена гоннахьа халкъ айхха кхотадалар. йохаргйоала интернациональни цхьоагIо— вай общественна вахара низа теза хьаст ма бий.

А. ДАШДАМИРОВ,
философски Iилмай доктор, профессор.

1982 шера 29 декабрерча «Правда» тIара.

Дуне цхьан кIирагIа

ЛЕРРАГIА ЛЕЛАБУ МАШАР БЕЗАРА НИКЪ

Дунен тIа шерра бегаьха юацаш я социалистически содружества мехкий арахьарча политика керда йокха инициатива, 4—5 январе Праге хиннача Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхений Болгаре, Венгре, ГДР, Польша, Румыне, Советски Союза, Чехословаке Политически консультативни комитета совещане оттаь предложени — Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхенашеи Къулбаседаатлантически договора членаш йолча паччахьалкхенашеи вIаши тIема низаш юкъе ца дахарен машаре гIулакхаш хьаллувцарех хьакъехьара договор делга. деррнгача кхыча мехкашта дийлла а долаш.

Цу договора дог хила тарлора е ядерни дар а е моллагIа дар санна дола гера а цхьане шоллагIчоа духьала эггара хьалха юкъедоаккхаргдац, хIаьта эггара хьалха тIема низ вIалла юкъебоакхаргбац аьнна шинна союза юкъе дакъа лоацача паччахьалкхенаша тIаэцаш дола декхар. Цу тайпара баьча барто новкъостал дергдар вIашдухьала латта тIема группировкаш а еш Европа екъилга дIадаккхара, машаре даха безам болча халкъашта ма лов а хургдар из. Цунца цхьана Праге хиннача ПКК совещане дакъа лоацаш хиннараша НАТО паччахьалкхенаш тIа а хьийхар социалистически содружества мехкий кердача инициативана чIоагIа терком тIабахийта а цунна конструктивни жоп дала а.

Социалистически содружества воргI партен паччахьалкхени кулгалхоша дийцар хIанз отташ латтача дунен халкъашта юкъерча положенега хьежжа дола Европера хьал. Цар дийцар ядерни тIема кхерам дIабаккхара тIехьарча, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбелга меттахьа ца далийтаран чIоагIдараи, европейски континенте кхерамале чIоагIъяра, цхьана гIулакхаш леладелга дегIадоаладара тIехьарча къовсама нерттера лостамаш. Берригаш раьза а болаш тIанйцача Политически Деклараце тIа кIоаргга анализ яьй хIанзара дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дегIадахкара, ядерни тIема кхерама духьаларча, нерлеча, дукха а кхерамегIча фазага доалаш латтача юха ца соцалуш гераш Iоадара, ядерни дараш санна моллагIа долча герий дерригa тайпаш, тIема гIулакхий деррига тайпаш, практически лаьрхIача дунен ерригa районаш чулоацаш хилара духьаларча къовсама проблемех йола выводаши дагалеттараши дIаяздаьд.

США-си цхьаболча цар союзникашеи тIема совле дикхара лелаеча политико дунен халкъашта юкъера стабильность толжарга дуг гIулакх. Цу кхерамеча хьале социалистически содружества партеи паччахьалкхений кулгалхоша дIанхайкадаьд: хIанз халкъашта кхы боккхагIа лоархIам болаш декхар дац машар лорабарал. гераш Iоаделга соцадайтарал. Из кхоачашделга — шоай мехкий политика лелаеш йолча ерригача правительствай, паччахьалкхений беригача дейтелий декхар.

Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхений Политически консультативни комитета Совещане итогаш — социализм гетте гIертача агрессивни империалистически гIозарашта дола дика жоп. Цар новкъостал дергда социалистически содружества цхьоагIо дIахо чIоагIъяра. цун экономически обороними потенциал чIоагIъяра.

1974 шера революци хилалехьа дунен тIа эггара чIоагIагIа тIехьабисарех мохк хиннa Эфиопи общественни эргаяккхара опыт Африка а кхыча континентий а дегIайоагIача паччахьалкхенашта боккха мах болаш я. Iилман социализма теори ларде а лоацаш 1979 шера декабре вIашагIъеллача КОПТЭ IалаьмаIе боккха мобилизационни идейно-кхетаман болх бу наха юкъе. Из къаьстта лоархIаме да хIанз мохк феодально-капиталистически хьисапе боахам лелабечаре социалистически хьисапага боалача бехктонкхамеча этапе. Эфиопе къахьегамхой юрта боахам боаккхаш-боаккхаш хIанзарча ларда тIа боаккхаш боахи. Мехка хьалъеш я промышленни энергетически объекташ. дIаболабаьб кооперировани ярек госхозаш хьаярей никъ. Цунца лувзаденна съезда материалашка боккха мах баьб социалистически содружества мехкашта, эггара хьалха СССР-о, Эфиопена къаман тIиреаш хьалдара декхараш кхоачашдара деча гIон.

Боккха лоархIам болаш я тIемеи машареи дешашта йола КОПТЭ позици а. ДегIаахара проблемаш мукъадаьннача мехкаша толаме къоастаделга машара, кхохкам кIаьдбара, гераш дIадахара тIехьарча юкъарча къовсамах тийша долаш оттадаьд съездо. ЧIоагIа кринике яьй дуне тIема доавон тIа уттадеча США политикана. Африка агресса плацдармаш хьае, прогрессивни режимаш дIахха уж гIертара. Социализма деррига низаш кхотаделга — ерригача адамлeнна йолча кхерамалеи прогресси нерттера таранти, белгалдаьккхад съезда документаш тIа. Цига дакъа лоацаш хиннараша дIанхайкадаьд дунен халкъашта юкъера хьал тоадара новкъостал дергдола советски машаре инициативаш шоаш хьаллоацаш хилар.

Съездо къаьгга дIахьекхад африкански мехкашта юкъе бохкхагIбарех болча мехка карагIдаьннараш, прогрессивни наьъагIа дегIаахара социализм, бокъонца дIагойтад социалистически Эфиопи машареи социальни прогрессаеи тIехьарча къовсамийй мутIарашка латташ йолга.

АВАНГАРДИИ ПАРТИ ХЬА А ЕШ

Къамаш шоай лоIаме хилийтара, машари социальни прогресси хилийтара тIехьа, империалистически диктате политикана духьала Африка халкъаша лоаттабеча къовсаме лоархIаме белгало хинна дIаттар дIадахача кIирагIа чакхъяьнна Эфиопе къахьегамхой парти вIашагIйоллара комиссе (КОПТЭ) II съезд. Марксизма-ленинизма ларда тIа латта къахьегамхой авангардии парти хьаяр Эфиопе лоаруI социалистически общество хьалъяра наькъагIа дIахо хьалхашкахьа дахара хиланза аргйоаца услови санна. Форуме дакъа лоацаш хиннараша — болхлоша, ахархоша, интеллигенце викалаша, эскаре гIулакх дераша. 48 къамо бахийтарша марксизма-ленинизма принципех а чурен дуней халкъашта юкъерен объективни хьалаш тергал деш а хургIолча парте программеи устави кийчде аьнна решени тIаийцаб.

ИМПЕРИАЛИСТАШ ЮКЪЕГIЕРТАРА ДУХЬАЛА

«Култаш тIамакхудаде революционни Афганистана!», «Даьхьала хийла апрельски революци!», «Тхо котдаргда!» яхаш ловунгаш а долаш Кабулен ДРА провинцешкеи чакхьаьннай духьала наьха митингаш. йоккхий маршаш, демонстрацеш. Цига дакъа лоацаш миллион сиг совгIа нах хиннаб. Афгански болхлоша, ахархоша, интеллигенце викалаша, духовенства чIоагIа харцахьа лаьрхIад республикана духьала дIанхайкабанза бола тIом а болабаь империализма реакцеи низаша леладу гIулакхаш.

150 эзар сиг юкъе а долаш йоккха митинг хиннай США посольствана юххе. Цига къамаьлаш даьча ораторaша белгалдаьхад, ДРА кулгалхоштен халкъан духьала ерааь моастагIала кампани йоаржаьраш духьал вIашагIихийтта Штаташ йолга, Афганистана гонахье оттадаьча конфликтни хьала йиза кIалъотта езаш цу кампанена юкъе дакъа лоаца кхыйола паччахьалкхенаш а санна США а хилар. «ЭгIазал тIехь Вашингтоно лелаеча пропагандана, ший лоIаме йолча Афганистана духьала леладеча моастагIала тха халкъ керда общество хьаlъера ший лоIамагIа цо хержача наькъа тIера яккха моттредац», — аьннад митинге къамаьл деш Халкъа демократически парте ЦК секретара М. Варьялия.

Афгански халкъо чIоагIа юхадетт мехка бокъонца долаш дар харцахьдаккха а арахьара тIаена агресси юхатохара Советски Союзо деш дола интернационалистеи новкъостал харцахьа кхетадайта а гIерташ Малхбузехьа леладу гIулакхаш.

Протеста маршашен митингашен хьахьекхад афгански халкъ партенеи правительстванеи гонахьа кхотаденна долга, апрельски революце де лаьрхIараши цун декхараши кхоачашдара тIехьа долга.

Н. МАСЛЕННИКОВ, В. КОРОЧАНЦЕВ, Г. КУВАЛДИН. (ТАСС).

ВАЙ ЛОАЛАХОЙ БОЛЧА

ШИН ХАЛКЪА ДОТТАГIАЛ

«Ир» яхача Къулбаседа-ХIирий книжни издательстве кепатеха 1982 шера г. Орджоникидзе арабаьккхаб объемага диллача боккха боаца, цхьабаьнъда, чулоацамга диллача, шеко йоацаш, кIоарга бола цIи хезача кавказоведа профессора А. Х. Магометова «Аланий - хIирийи гIалгIайи этнически а культурно-исторически а бувзамаш» яха тоххам. Тоххам тоъал чIоагIа хьаштдолаш ба лоаллахарча халкъашта юкъе дукхача бIаьшерашка хиння гIулакхаш. Iовадара белгталара цIог еш хиларах. Цу шин халкъа этнически культурни бувзамаш Iилман болхлоша, исторически Iилма лоархIараша, Къулбаседа Кавказа къахьегамхоша тIехь-тIехьа чIоагIагIа уйла тIайохийташ да. Царна доар кхоачашделла бехктохаме гIулакх да.

ГIалгIаштеи хIираштеи — вIаши лоаллаха дахача шин халкъа юкъера этнически культурно - бытовой отношенеш ши эзар сов гIа шу хьалхагIа дена хьайоагIаш я, источникашка уж кхоачам болаш хьаоттаьа еце а. Цхьабакъда, тохкама авторо тоъал дукха хьагучаьльай уж хьахьонхаш йола моттигаш. Цу хана лингвисташеи археологашеи даьча йоазоштеи массе оагIув чулоацаш даьхача эемаштеи IотIакхийтай авторо ГIалгIашкахьареи Къулбаседа ХIирашкахьареи гулъяь этнографически материалаш.

Тохкамо корта а болаш хьахьокх, бе-бе мотт лебеш дола Кавказа халкъаш шоай этнически доалонашка чу а денна, цар цура ара ца доалаш даьхка ца хилар. Масса оагIорахьара хьаелл гIалгIаштеи хIираштеи юкъерча гIуланкхий формаши чулоацами.

Ширача заманахьа гIалгIаштеи хIираштеи юкъе хиннa аланел хьалхагIара бувзамаш тохкамо хьахьокх скифаша Центральни Кавказа чIожешка гIолла Закавказьеи Хьалхашкахьарча Азеи яьча походашка цу ханарча вайнаха лакъа лацар бакъдарца.

ХIираштеи вайнахаи юкъарла этнокультурни гIулакхий шоллагIа этап аланески ханаца нийсъяй. Цига автора хьлда, хIаьта а кхоачамболаш белгал ца йоакххаш, хьахьокх, аланаш центральни Кавказа лоаман чIожерие чулаьхка хиня гуннсин ха а VIII—IX бIаьшерашкара аланаш а гIалгIайи нохчийи виканаш а Iохарца лаьтта ахари доахан лелададри чIоагIагIа дегIаах доладатирах вIаши геттара гаргабаьхийн ха а. «Гуниски ханаь болхама гIулакхаш чIоагIагIа хьаденнад бенна-аренца лийнача аланий лоамашка боахам лелабаш гоьзал гIалгIашкара дIаIомадьй цар царна машаре, дикача лоалахой гIулакхаш а тесса. Уж гIулакхаш товсилга дIалийхад арахьарча политически фактораша а, VIII—IX бIаьшерашкарчагIала фактор хинний Къулбаседа Кавказа халкъашта юкъера торговлей обмени. Лоалахошта юкъера машара гIулакхаш дегIадахкара боккхача лоархIаме хинний Дарьальски чIоже гIолла чакхбоала никъ. Хаддайза вIаши гарга а ухаш, цхьатарра лесташ хиннад технически кердадараш, производственни говзалаш, къахьегама кечалий образецаш, культура гIулакхаш, хIаьта нитта социальни навыкаши формаши дIа-хьа эцаш долча шин халкъа овлангара хьашташ.

ГIалгIаштеи хIираштеи юкъера гIулакхаш дегIалаякара кхоалагIчеи йиьлагIчеи этапашта юкъера га а хинна дIаьттад гIалгIайи хIирийи Россена юкъебахар. Авторо къаьстта белгалдоакх эрсий капитализм Кавказе чу ваена, лоаман халкъий хьалха лаьтта виканаш эрсий контамукъалтеи болама юкъеозарца дувзаденна лоаман халкъий, цу лаькъе гIалгIайи хIирийи, вахаре интернационализм хинна хилар. ХIаьта из бехьан долаш хьа а хиннa, дегIааха доладечнад халкъашта юкъера сийлахь-доккха революционни доттагIал.

Авторо дог тешадеш хьахьокх гIалгIаштеи хIираштеи юкъера гIулакхаш тIехь-тIехьа тоалуш хилар, из доал Кавказа дерригача къаманашта юкъерча контакташца дувза а дувзаш.

Хоаш ма дарра, гIалгIаштеи хIираштеи юкъе шера даьржа да цIаьхкe оагIув ральза а йолаш къаманашта юкъе гаргалонаш елла. Уж гаргалонаш боккхача лоархIаме хиннадй халкъашта юкъера массазара доттагIала бувзамаш тоъалара.

Къулбаседа Кавказа халкъий этнически доттагIалленна бувзамаш чIоагIдаларан гIо даьд хьалхадарчa лоархIаме йолаш тоссаш болча саманашта а. ГIалгIаштеи хIираштеи юкъера воашал гаьнна хьалхарча заманашкара хьадоагIаш да, ноахалгара ноахалга дувлаш хьанхад из, цудухьа массазара гIулакх хинна дIа а эттад. Дув биаь доттагIал, воашал сий деш лорадеш хьаькхихьад дезалаша, тайпаша, юрташа. ГIалгIашкахьа тешаме доттагIий дукха хиннаб Къулбаседа ХIирий халкъа турпала Чермена.

ГIалгIай - хIирий фу-тайпаш хьадаьнна моттигашка цIаш хилар хьахьекхад тоххам тIа, бакъда, боккъонца духтIаьоакхаш хьекхадене а, хIаьта хIана из декхар кхоачашделга историко - этнографически Iилманна тIа да.

Халкъа багахбувцамах а изобразительни искусствах а тIуш да шин къаманна юкъе айхха бувзамаш хинна хилар. Царна юкъерча карткх эпоса сурт - сибаташи сюжеташи вIаши тара хинна ца Iеш, цаIаш а я. Цу тIа а карткх дувцараш гIалгIашта юкъе дукхагIа нийслу, нохчашта юкъерчул.

Цхьан хана вIаши айхха цхьана гIулакхаш лeладайташ хиннай материальни культура. Цу шин халкъа вахалаца цхьана хьаттъьй чуIе гIалаш, нах дIабувхна мехьхара кашамаш, арахьера тIабоагIача тIема кхерама духьалара комплексаш. ТIох вIоашаш юьттача говзанчий бIарчна фу долаш моттигаш хиннай гIалгIашкахьа. Эттара хьалха лоамашка баха хайшараш гIалгIай ба, цудухьа лоамашка гIирсаш хьалдара говзал хьалхагIа церга кхача а тIаькха цар шоай лоалахошка — ирен-аланашка дIаллa а еззаш хиннай. Архитектурни искусствaца айхха юзаенна хиннай декоративни прикладной искусство. ХIаьта из дегIаьхувлара наькъаш хIирийи гIалгIайи, яккха юкъ йоацаш, цхьатара а хиннад. Къоастадулургдолаш дац: малагIчар малагIа говзал хьаьнгара дIа - хьа ийцай. Уж говзалаш шин халкъа юкъе цхьана хьахинна хилар хьахьекхад кIувсаш тIа уттадаьча сурташца, даьре тIа деш хинача догамашца, гам хьекхаш дахчах яьча хIамашца, дошо а дото а хьовса боаккхаш кисеташ тIеи кхалиаьха кочамаш тIеи даьча догамашца.

Цхьаькха цхьан даьхьаш — меттана а — хьахьокха дезаш хиннад гIалгIаштеи хIираштеи юкъера этнокультурни бувзамаш. Белгтала нийс а дешнад из нитта. ДоттагIал долаш вIаши лоаллаха бахаши гIулакхаш леладеши йоаккхача хана цхьана хьахиннай гIалгIай - хIирий билингвизм, вIаши дикка дIаьхий даьд метташ. Меттай бувзам оттара керттера хьал лоархI автора гIалгIашеи хIирашеи шоайла гаргалонаш лo а этнически айхха цхьана гIулакхаш леладара цу гаргалонашта тIагIолла уж вIашагIъэр а.

ГIалгIаштеи хIираштеи юкъера этнокультурни бувзамаш бе-беча исторически ханашка хувцалуш хьаьнхад, цхьабакъда, цIакха а хадаш хиннадац. ХIаьта дийна да уж тахан а.

ГIалгIайи хIирийи халкъий этнокультурни бувзамаш эгара чIоагIагIа дегIадаькха ха Сийлахь - боккхача Октябрал тIехьагIара ха нийса лоархI автора. ХIирийи гIалгIайи халкъаша турпала къовсам лоаттабаьб Тийрка йисте социалистически революци котъяккхар духьа. В. И. Ленина парте кулгалдеча Советий Мехка дерригача халкъашца цхьана социализми коммунизми хьалъеча хьинаре дакъа лоац гIалгIайи хIирийи халкъаша, кердача исторически общноста — советски халкъа дакъа а хинна дIаьттад уж. Дукха къаманаш дахача ССР Союза дерригача халкъий доттагIала тешаме лард а хинна дIаьттад советски бакъдараш, пролетарски интернационализми социалистически халкъий вошала идеологии.

Хаьдда ала мегаргдолаш да, советски кавказоведени цхьаьнха тохкамца йIаьхий хиннай, хIаьта из тохкам ший ханнахьа баь а Iилмадоввара лоархIам болаш а ба.

Профессора А. Х. Магометова книжко теркам тIаоз дIахо йодача хана а боккхача лоархIаме долча халкъий этнокультурни бувзамий историцара керда темаш лакара. Цхьабакъда, халахет, селлара лоархIамеча проблемах лаьца яздаь из книжна вIамига тираж йолаш арахийца.

Ф. ТОТОЕВ.
Къулбаседа-ХIирий Iилма - тохкама института инициатор Iилман болхло, исторически Iилманий кандидат.

«1905—1906 шш. РСДРП ЦК подпольни типографи» яха музей

МОСКВА. Эттара хьалхара эрсий революци, пролетарната политически къовсама халкъа бола дукхаь нах юкъеозара тIехьа большевикаша леладаь турпала гIулакхаш дагадохийташ я Москвера «1905 — 1906 шш. РСДРП ЦК подпольни типографи» яхача музея революцей.

Капитальни реконструкци енчул тIехьагIа СССР революце Центральни музея филиал йола из цIаа я хьайийллай.

Эттара хьалхара эрсий революци йолча хенара Парте стратеги тактикаех белгалъяь йолча РСДРП III съезда лоархIамеча решенашта юкъе хиннай «Пропаганда а агитаци» йола резолюци. Россе арадувлаш а парте лоархIаме декхараш наха дикагIа дIадовзийтаргдолаш а дола газета хилар лестевоцьаш дикаьта чинал гIулакх.

1905 шера дIаьй Москвера болшевой районе, Лесной улицагIа (хIанз № 55 йола цIагIа) хьайийллай «Каландадзе кавказски сом цитовеи бохкаш йола» тика. Ишта хьува а я болх бе боламий кIоаргача подполье хинна типографи.

Лесной улицагIарча типографе подпольни вахачеш цига цу сарта йолча хана арайийнай парте центральни нелегальни орган «Рабочий» яха газета. 47 тайпара шера йола листовкаши брошюраши — ерригаш а 1,5 миллиона экземпляр. Цу Iалаьмате боккхача къахьегама бокхаш нах баьб В. И. Ленина.

СУРТАШ ТIА: 1. Музея Октябрьски зале. 2. Газеташтеи листовкаштеи кепатохар хинна типографски станок.

Ю. НАБАТОВЕИ,
А. ОВЧИННИКОВЕИ суртащ.
ТАСС фотохроника

КЕРДА ОБРЯДАШ — ВАХАРЕ

БОККХАЧА ЛОАРХIАМЕ ГIУЛАКХ

Доккха маIан долаш хIанза да керда, наха идейно-политически кхетам лургбола гIулакхаш вахаре юкъехувлар. Цудухьа, вай коммунистически парте массе а хана теркоеш я революционни а къахьегама а цIейш, адамий вахарца дувзаденна дола деза денош, гIулакхаш, кхыдараш. Цар социально-культурни а эстетически а оагIонаш тоалара уйла а яйт.

Кердача гIулакхий традицей мутIарашка шин тайпара, къаьстта йола моттиг дIалоацаш да пачхьалкхеи юкъара лаьрхIа дола деза денош: 1 Май, 7 ноябрь, котало Ди — 9 май, Советски Конституце Ди — 7 октябрь, кхыдараш. Уж деза денош советски халкъо деззаь ца Iеш, дунен дерригача прогрессивни адамаша а деззеш да. Цар тойт революционни, прогрессивни, демократически дола эздий гIулакхаш, керда, сийрда вахар бахьан къовсам лоаттабу, дунен халкъашта юкъера машар, доттагIал чIоагIду.

Вай советски нах культурни оагIорахьара кхебеш тоъадерчеи юртарчеи бахархошта юкъера башхалонаш дIайоалаш йоагIа. Цунах тара, юрта боахаме, промышленносте, техника, Iилмаи хьалаш, балха говзалаш дегIаахар бахьан долаш хьабъкъалца беча балхаи физически балхаи юкъера башхалонаш а дIайоалаш йоагIа. Цунца дувзаденна да наькха вахаре кердача гIулакхий, традицей хувцамаш хилар а уж тоадеш юкъедоаладар а.

Масала, хьалха саг йолаеш хилча, дезалхо эскаре наькъавоаккхаш, эскаре гIулакх даь цIаьвена хилча, из деззеш хиннад. Бакъда, юрта юкъара лоархIаш хиннача цу сакъердама юкъе хила ловш мел бола нах дIатарбе торо хиннаш, царна массанена а дика хьалаш кхолла, массане а цхьатарра дика сакъердаргдар де торо хиннaя. ХIаьта хIанз, цу тайпара сакъердар юртарча культура ЦIагIа хулаш да. Цига ерриге торонаш я дукха нах дIатарбе а цар самукъадаккха а. Цул сонгIа, сакъердаш йола моттиг е ловзар саг йоалабьча, нагий нах эскаре наькъабоахача хиниа Iац. Цу тайпара сакъердар, салаIара сайренаш хул социалистически яхье толамаш даьхараш безбеш, сонтIаташна даькъала буцаш, тайп-тайпарча дикача налана вIашагIкхетараш чакхдоахаш.

Цу тайпарча моттигашка къамаьлаш деркаш дувц хьалхашка латташ дола политически а къахьегама а декхараш, белгалдоах уж кхоачашдеча даьха толамаш дуц балха тIа хьинар хилaрва белгалбаьнача цхьа гIулакхаш. Цо аьттув хулийт наха вIаши бовза, вIаши дагабовла, хьехамаш де, кердача толамашта хьинар оардагI дакха.

Вай лакхе белгал ма ди юкъара пачхьалашна юкъара дола денош санна налендара тIа цIена тахрахашна белгалдаьхад машинажка болхлой, шахтера, металлурга, нитта кхыдола а дола денош. Цул сонгIа, воаша дола меххашка хьахиннарех а халкъашта юкъе шерра яьржарех а я кхы цхьа тайпа традици а. Из я къахьегама, балха говзала денош дездар: «Механизаторий Ди», «Хьайбаш леладерий Ди», царех тарра деззу хьажкIаш лелаечун, комгаш, свекла ечаш леладерий Денош, кхыдараш. ХIара шера уж денош деззеш белгалдоах республикерча дукхача колхозашкеи совхозашкеи. Цу тайпара традицеш дика лелаю Шелковской, Наурски, Грозненски, Шалински районашка. Цу дезача денойшка даькъала буц социалистически яхье толамаш даьхараш, дIадовлийт цар хьинаре гIулакхаш. Уж дIахьош йола майдаш а зазаш а лозунгашца, плакаташца, транспаранташца, книжкай выставкашца кийчъю. Наьха самукъадаккхаш хул, иллеш, ашараш локхаш, халхараш деш чакхдоах концерташ.

Деггара дийцаргда ма дола тIоагIлуш латт къамий доттагIал, пхьоагIо, барт. Цуя тешал деш да вай республике Вентрера, Укранера, гонахьарча вошал долча республикашкара хьыший безбеш а лоархIаш а тIаьхташ хилар. Цар вIашагIкхетараш хул юрташкарча а городашкарча а бахархошца. Царех хул доттагIала деза денош.

Совхаза хиннача меттига а республика а юбилейшта хетадаь Грознера Орджоникидзе ЦIерагIча стадиона тIа хилар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой цIей. ДоттагIала цIей хилар Урус-Мартановски районе, нитта толлахарча республикай шахьаршна доттагIала вIашагIкхетараш хилар Назрановски, Малгобекски, Ножай-Юртовски, Веденски районашка.

Советски наьха вахара юкъе керда гIулакхаш традицеш йоалаяр дукхагIча дакъе культура болхлоша дIахьош да партийни а советски а организацей болхлой гIонца. Бакъда, уж культура болхлоша шоашкара дагалаьца балха кепаш яц. Уж лакхе ма аллара, бIаь шераш хьалха дена халаьаша дагалувцаш. Эамо органовахаш тоадеш хьалена гIулакхаш да. Цар лоархIам боккха а ба. Цудухьа уж традицеш, керда гIулакхаш дика дIахолахьара керте латта беза районий, юртий кулгалхой, наха лоархIаш, сий деш бола нах.

Х. ВЕРСАНОВ,
республика халкъа кхоллача а культура-сердалон балха а Iилма-методически центра отдела заведующий.

Культура хоамаш

КЕРДА РОЛЬ

Массанена дика йовзаш я Нурадилов Ханпаша цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен театра актрисас Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артистка Яндиева Тамара.

Къонача актриса театральни сцена тIа кхелладд массехк чоалхане сурт-сибат. Царех ба Ж. Мольера «Могаш воллаше могашвоацар», Шиллера «Кетарлой безами» яхача пьесай турпалаш. Дикъ шу ха я Тамарас мехка тайп-тайпарча киностудешка доалача кинокартинашка дакъа лоаца. Цу юкъа бархI фильме цо кхеллад тайп-тайпара кхел йолча кхалнаьха сурт-сибаташ. ТIехьара шин болх беш хиннай из мехка эттара йоккхагIа йолча киностуде — «Мосфильме». Царех цхьа картина — «Езача пхьоалех гургаь» — хетадаь да Абхазе хиннача революционни болама. Цига атта вахар ца хиннача йоIа Камачича роль ловзаю Яндиевас. Из фильм мехка киноакранашка гойташ да. ХIанз даьккха доалаш латт Вульфович Теодора сценарех дола «Акварель» яха кинолента. Тамарайца цхьана цу фильме дакъа лоацаш ва цхьаькха вай актер — Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист Дудаев Мувса.

Укх фильмера Тамарай турпал — цун шийй нийсархо — института биологически факультета студентка Мадина.

Комеде жанре доагIача бесса тамашийна хIамаш хул Яндиевай турпална.

Театрера болх а бигабаш актрисас. ХIанз гIалгIай труппо кийчъеш я азербайджански драматурга Ибрагимбекова Рустама «Парк» яха пьеса. Цига Тамарас ловзаю Вика яхача йиIий роль.

ТЕАТРАЛЬНИ ВIАШАГIКХЕТАРАШ

Ерригроссийски театральни общества Нохч-ГIалгIай отделене каст-каста хул артисташца, зрителий вIашагIкхетараш, ловзе, театра сайренаш, тематически «капустникаш». Актерашца, режиссерашца репертуарах лаьца дувца, даьчун, де дедачун мах бе Москвера, Ленинградера, кхычахьара критикаш, театроведаш, искусствоведаш бех ВТО-с.

Нитта, дукха ха йоацаш театральни отделене хьоашалгIа кийха хилар венгерски хореограф Фалвай Карой. Шоай мехкарча искусствах лаьца керда дар дийна ца Iеш, из хьожаш хилар республика тайп-тайпарча районашка художественни коллективай балхага.

Дика а пайда луш а чакхъельяр театральни критикашта хеталь семинар, оценгаш ништа лаьа еза яхеи драмат лаьца йолеи теоретически а практически а заняти. Цига дийцар М. Ю. Лермонтова цIерагIча республиканаски эрсий драматически театра отталаьча «Заоп», «Декъий лувца боане» яхача спектаклех, хилар «Пьесеи спектаклеи» яха режиссерей драматургей диалог.

ШКОЛАНА — ДИПЛОМ

№ 1 йолча Грозненски берий художественни школе 200 сов гIа бер — йиIигаш а кIаьнкаш а — ба живопись, декоративно-прикладной искусство Iомаеш, Iомалуш ба бос бовза, композици лаха.

Дукха ха йоацаш дика кхаь кхаьчаб ухкала: «Къона художник» яхача журнала денлад «Са Даьхе — СССР» яхача берий художественни кхоллама конкурсе хьинаре дакъа лацарахи кхуашйоагIа тIехье эстетически кхетам луш хьалхеяраха» яха хьалхарча степе на диплом.

М. МАШИНА.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

ЦIаьхха шелъяларш газ ца тоьаш хиларш бахьана долаш сихха дIоахде деза кораш, нийсарш, верандаш, арахьара теплопроводаш. Цуьна цхьана цIаьхха а хьалхадовлуш газа тIе хосен йоатаири сеташ гIолла дIаахийтари, хIаьта нитта газ йоагаеш кхерамале IалашьяроГ духьа шийлача хана гараьжаш, теплицаш, хьайбаш чулатта помещени йоахьара газ йоагае, хIаьта нитта шениш дIоахдара газови конфорочни плиткаш летае бокъо йоацилга. Уж гIулакхаш кхоачашдеш боацача абонентий газови оборудовани цIаьхха хьалха ца а доаннхадаш дIаьтовзарьа.

«Грозгоргаз» ЭПУ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «Декъий лувца боане», Телевизионни музыкальни фаьт.
9.25 — «Зутурнт». Телевизионни художественни фильм (ГДР).
11.00 — «Акробатка Тамара Лазгина» яха телевизионни фильм.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Документальни фильмаш.
15.55 — ДIадоах П. Алексеева цIерагIча фабрика Культура цIен духовой оркестро (г. Москва).
16.15 — «Дерригa хар — иза хилар». Iилман-популярни журнал. 1-ра выпуск.
17.00 — «Дошо боргIаьт» яха Н. А. Римски-Корсакова опера.
17.30 — «Тха корреспонденташа дувц».
18.00 — «Халкъа музыкаш».
18.15 — Алкоголизмах йола беседаш.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «ХIара сурта тIа — мала».
19.15 — «Фиэшлида гIоьла», Телевизионни очерк.
19.35 — Центральни телевидени Ерригсоюзни радиой электромузыкальни инструментий ансамбла выступлени.
20.10 — «Сийлахь-доккхача халкъа бакъдар», «Халкъа депутаташ» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Фестивалаш... Конкурсаш... Концерташ...».
22.50 — «Тахан дунен тIа».
23.05 — «Спорт хIораIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — IуйIранара гимнастика.
8.15 — «Академика Прохорова ди», Iилман - популярни фильм.
8.35, 9.45 — Природоведени 2 класс.
8.55 — Iилман-популярни фильм.
9.15, 12.40 — Французски мотт.
10.05 — «Эрсий къамаьл».
10.35, 11.40 — Физика. 3 класс.
11.05 — «Шахматни школа». «Кiий лаьмо».
12.10 — А. М. Горький. «Берла». 8 класс.
13.10 — «Iай Камчатке». Iилман-популярни фильм.
13.30 — Хьехархочоа — музыка урок. 1 класс. Передача 4-гIа.
14.20 — «Дж. Свифт. Вцкарi кхоллами вагIонаш».
15.30 — «Кердадараш».
16.00 — «Нохч-ГIалгIайче гIонаш».
18.20 — «Дика да капитулаш болаш...».
18.30 — «Дунен халкъашта юкъера обзрени» (гIалгIай меттала).
19.05 — «Петербургски къастар» яха художественни фильм.
20.40 — «Шоана, бераш!».
20.55 — Киножурнал.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Испытательный срок» яха художественни фильм.

12 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «Испытательный срок» яха художественни фильм.
10.20 — «Киномихьбора клуб».
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Документальни фильмаш.
15.25 — Г. Чиатуры Культура цIен «Чанги» яхача иллеи халхарей ансамбла концерт.
15.55 — «Объектив».
16.25 — «Ничах ма, журналаш!».
17.15 — Д. Д. Шостакович. Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Б. Петрушанскис кхоачашйеш йола номер 2 йола соната.
17.45 — «Са хьамсара столица». Телевизионни документальни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Сакъердама моткаш».
19.15 — «Саги законаш».
19.45 — «Хила доалашдолаш гораш дувцаш». Художественни фильм. 1-ра серни.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Iилман вахаре». Академик И. В. Курчатов.
22.05 — «Тахан дунен тIа».
22.20 — Концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — IуйIранара гимнастика.
8.15 — Iилман-популярни фильм.
8.35, 9.38 — Музыка. 7 класс.
9.05, 14.00 — Немецки мотт.
10.05 — Iилман-популярни фильмаш.
10.38, 11.05 — Юкъара биологи. 9 класс.
11.05 — «Шоана, дайн клананаш!».
12.10 — Истори. 7 класс.
12.40 — Ботаника. Къацонгай тайпаш.
13.00 — Физика. 10 класс.
13.30 — А. Серафимович. «Железный поток».
14.30 — «Лермонтов — художник».
15.30 — «Кердадараш».
17.10 — «Татаре нохчаьльтахой». Документальни фильм.
18.00 — «Нохч-ГIалгIайче гIонаш».
18.20 — «Социалистически декхараш. Ништа кхоачашду уж?» (гIалгIай меттала).
18.50 — «Къонача коллектива хьалхара гIа бахкар».
19.20 — В. А. Грапатинa хетаьь футболах лоазара кхуши боагIарий дунен халкъашта юкъера турнир. ЧССР сборни — ФРГ сборни. 2-гIа тайм.
20.00 — «Бийса даькъала кийла шеи, бераш!».
20.15 — «Комсам лелаиp — пайда баргбола отрасль» (нохчий меттала).
20.50 — «Ушадлено».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Начало» яха художественни фильм.
23.00 — «Баскетболах лоазаа кубок бааккхачар кубок». Кхалнаш.

РАДИО

11 ЯНВАРЬ
1 ПРОГРАММА

8.40 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.45 — «Юртара гIуйренаш» (эрсий меттала).
9.15 — «Грозненски рабочий» газетий обзор.
9.25 — «Сердало» газета обзор.
9.35 — Передачай программа (нохчий меттала).
9.45 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
9.15 — КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленума решенеш кхоачаш. Передача (эрсий меттала).
9.30 — «Кхана хьажамаш» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
10.00 — Передачай программа. Хрестомати бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «Къехкачча коллективан кхетами кхевр». Беседа (эрсий меттала).
10.16 — «Тхеа юьхь». Кхьатай обзор (гIалгIай меттала).
10.31 — «Юрте болх» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

II ПРОГРАММА

19.00 — Э. Валента. «Керда луччаш». Радиоспектакль (эрсий меттала).
19.15 — Илли йоаза Дулаза Левинаиа (нохчий меттала).
20.02 — «Йизза тIе». Б. Сулумбеков (гIалгIай меттала).
20.22 — «Нохчий вIашагIкхетар». Концерт (гIалгIай меттала).

12 ЯНВАРЬ
1 ПРОГРАММА

8.40 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.45 — «Шира хьаьхар лоха да ейх». Корреспонденци (нохчий меттала).
9.15 — «Грозненски рабочий» газета обзор.
9.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
9.35 — Передачай программа (нохчий меттала).
9.45 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
9.00 — Пахла Раймонда иллеш (эрсий меттала).
9.30 — «Кхалхадо дентара бохь-хьовсаре кхьенерчар». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Махкахьарда. Голхо тхьа» яха радиожурнал (эрсий меттала).
15.15 — «Дени тешаш» (эрсий меттала).
15.35 — «Бат тайнача лелар» яха радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Передачай программа. Хрестомати бола хоам (эрсий меттала).
18.01 — «Тамашийна вахар дола гIуллакхаш». Очерк (эрсий меттала).
18.15 — «Селадза» яха радиожурнал (эрсий меттала).
18.45 — Дунен халкъашта юкъера обзрени (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
19.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
19.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
19.30 — Хоамаш.

II ПРОГРАММА

19.00 — К. Симонов. «Цхьан безам историх». Радиоспектакль (эрсий меттала).
19.44 — «Илли мехкаш». Концерт (нохчий меттала).
20.14 — «Цхьа ди». А. Бокова хутраш (гIалгIай меттала).
20.27 — Хьакара музыка (гIалгIай меттала).

Грознерча экранаш тIа

«САЙ БЕЗАМ А БОЛАШ ЕЗАЕННАЙ»

Из фильм массанена дезалургда аьнна хет, хIана аьлча, цкъа дале, из комеди я, шоллагIа дале, из оттадаьр а ва вайна массанена дика вовзаш вола кинорежиссер. Из ва «ДогIа духьал вода», «Дувцал сона хьайха лаьце», «Жерой» яха кинофильмаш уттадаь Микаэлян Сергей. ХIаьта цо оттадаьча «Премия» яхача фильма еннай СССР Пачхьалкхеи премия. Ишта, 1975 шера город Кишиневе хиннача Ерригсоюзни кинофестивале а цу картинана елар фестивала йоккха приз.

Цул сонгIа, «Сай безам а болаш езаеннай» яхача картинана зрителa безам тIаозаргболаш да цхьаьнха гIулакх а: фильме керттера роль ловзаеш ва вай мехка цIи хеза вола актер Янковски Олег. Вайна дика йовзийташ я цо «Щити мечи», «Цхьан гIулакх деш вар ше новкъост» яхачеи кхычеи фильмашка цо кхеллача сурт-сибаташа. МоллагIа роль шийга кхачарах, массала а лакхача говзалца лоацш цо ший турпалхой вахар.

Укх фильме Янковский Олега партнер я дукха ха йоацаш мара кино болх бе йолаеннаеце а, хIанзлехьа а наха езаенна къона актриса Глущенко Евгения. Дакъа лоацаш ба артисташ Шиловский Всеволод, Резникова Ирина, Белоусов Владимир, Дубровин Юрий, Егорова Наталья, Кононова Наталья, кхыбараш.

Музыка язъяьр — композитор Цветков Игорь.

«КРОССВОРДАШ ЕЗАШ БАРАШТА»

Массаза а зритело боккхача безамца тIаэц грузински кинематографисташа даьха фильмаш. Приключенчески жанре халча хIаьта а. Иштта хIанзарча вахаре бокъонца хиннача хIамах лаьца Бадридзе Гияс язъаьча сценарех режиссера Цуладзе Баадура оттадаь из фильм.

Картина керттера турпал — къона следователь. Из тахка дезаш ва ший ханарча «интеллигент» яха кличка лелаеча зуламхочо даь чоалхане зулам. Говза, хьаькъал долаш, Iалалмате сабаре саг ва из зуламхо. Атта дац цо леладер гучадаккха. Тахна цаI, шинь зулам даь Iийнавац из. Бакъда, мел говза, мел сабар долаш из хиларах гайна е ганза ше леладеча зуламеча гIулакхех жоп дала дезаргда цун...

Уж дерригa а цун бIеха гIулакхаш къонача следователа ништа гучадоах хьовргда цу фильме хьажа баьхначарна.

Фильме дакъа лоацаш ба артисташ — Пирцхалава Гурам, Кипшидзе Зураб, Цулая Театиз, Нинидзе Виктор, Цуладзе Баадур, Герасимова Нина, кхыбараш.

«ЩАЬРМАТВАР»

Хоза а дика а оттаю комедеш француски кинематографисташа. Къаьстта зрителий теркам а безам а тIаозаш да цIи хезача французски комика Луи Де Фюнеса дакъа лоацаш дараш. ХIана а тIехьа вайна массанена дагалатт Фантомасах лаьца хиннача массехк сере цо ловзаяь комиссара роль. Дицденнадац кхыча фильмашка цо кхелла сурт-сибаташ а.

ХIапа цIаькказа а цу артистаца вIашагIкхетар хургда вай шин серех латтача бол болча «Щаьрматвар» яхача кинокартине. Гарпагона роль ловзаеш ва Луи Де Фюнес.

Из фильм даьккхад дунен тIа цIи хеза, вовзаш волча француски драматурга Жан-Батиста Мольера из цIи йолча комедех. Режиссераша Луи Де Фюнесеи Жиро Жанеи.

Луи Де Фюнесаца цу фильме дакъа лоацаш ба актераш Девид Франк, Дюкре Клер, Беллои Эрве, Алубер Жорис, кхыбараш.

В. КОВАЛЕВА.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохама секретаря — 2-84-68; отделий: партий вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 2-84-75; кехаташ — 2-56-87; корректорски — 2-8868.
НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 2-84-75; писем — 2-56-87; корректорской — 2-88-68.
Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка
СФ05008. «Грозненский рабочий» издательства типографи. Маяков ску. 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 149.